

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доц.

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **202_ р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення та
контроль процесу реалізації готової продукції на підприємстві

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка

Безмогорична А.О.

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Юрченко С.В.

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** «Обліку і фінансів»**Кафедра:** «Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою»**Освітньо-професійна програма:** Облік і оподаткування**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮЗав. кафедри _____ ІгорПРИХОДЬКО

« _____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ**Безмогорична Анастасія Олегівна**

(ім'я, прізвище, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення та контроль процесу реалізації готової продукції на підприємстві

Науковий керівник: Юрченко Сергій Васильович, к.е.н., доцент

(ім'я, прізвище, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені Наказом по ДДАЕУ від «20» листопада 2023 року № 3509.

2. Термін подання здобувачем роботи: 01 лютого 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Цивільний кодекс, Податковий кодекс, Національні П(С)БО, Методичні рекомендації, інструкції, навчальні посібники, наукові статті та конференції, фінансова звітність ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» Олександрійського району Кіровоградської обл.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки. Вступ. Теоретичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення процесу реалізації готової продукції. Практичні засади обліково-аналітичного забезпечення процесу реалізації готової продукції. Аналіз та напрями удосконалення контролю процесу реалізації готової продукції. Висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу. Етапи процесу реалізації готової продукції. Компоненти побудови бухгалтерського обліку готової продукції. Класифікація готової продукції. Основні завдання обліку готової продукції. Головні завдання обліку процесу реалізації готової продукції. Регулюючі нормативно-правові документи процес ведення обліку, аналізу і контролю реалізації продукції на підприємстві. Оцінка майна та капіталу ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Оцінка руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Фінансові результати діяльності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Оцінка ділової активності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Комплексна оцінка фінансового стану ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Первинні документи обліку процесу реалізації. Напрями використання готової продукції ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Аналіз показників доходів, собівартості та валового прибутку ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Аналіз показників валового, операційного та чистого прибутку ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Лінії тренду доходу та чистого прибутку ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Завдання контролю процесу реалізації.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ім'я, посада консультанта	Дата, підпис	
		завдання видано	завдання прийнято

7. Дата видачі завдання 01 квітня 2023 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапу кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапу роботи	Примітки
1.	Теоретичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення процесу реалізації готової продукції	Квітень-травень 2023 р.	
2.	Фінансова-економічна характеристика товариства	Червень-Липень 2023 р.	
3.	Документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції	Серпень-Вересень 2023 р.	
4.	Аналіз та напрями удосконалення контролю процесу реалізації готової продукції	Жовтень-листопад 2023 р.	
5.	Вступ	Грудень 2023 р.	
6.	Висновки та пропозиції	Грудень 2023 р.	
7.	Оформлення роботи	Січень 2024 р.	

Здобувач (ка)

(підпис)

Анастасія БЕЗМОГОРИЧНА

(ім'я, прізвище)

Науковий керівник

(підпис)

Сергій ЮРЧЕНКО

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	12
1.1. Економічний зміст готової продукції та процесу її реалізації	12
1.2. Засади обліку, аналізу і контролю реалізації готової продукції підприємства	16
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і контролю реалізації продукції на підприємстві	21
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	26
2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства	26
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб й оцінка основ облікової політики	33
2.3. Документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції	35
2.4. Удосконалення обліку процесу реалізації готової продукції на підприємстві	40
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	48
3.1. Аналіз показників процесу реалізації готової продукції	48
3.2. Напрямки удосконалення контролю реалізації готової продукції на підприємстві	52
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	70

РЕФЕРАТ

Тема «Удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення та контроль процесу реалізації готової продукції на підприємстві»

Кваліфікаційна робота містить: 62 с., 14 рис., 9 табл., 2 додатки, 53 літературних джерела.

Об'єктом дослідження виступає організація і методика обліково-аналітичного забезпечення та контроль процесу реалізації готової продукції.

Предмет дослідження - сукупність теоретичних, методичних, практичних і організаційних аспектів обліково-аналітичного забезпечення та контроль процесу реалізації готової продукції.

Метою роботи є загальне дослідження теоретичних і методичних аспектів й надання практичних рекомендацій щодо удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення та контролю процесу реалізації готової продукції.

Методи дослідження. В роботі використані наступні методичні прийоми дослідження – узагальнення, систематизацію, порівняння, групування, аналітичні вирівнювання, табличний, статистичний, графічний метод, метод логічно-наслідкового зв'язку, ряди динаміки.

В дослідницькій роботі вивчено підходи науковців щодо визначення термінів «реалізація», «виручка» «дебіторська заборгованість», «готова продукція», принципів її систематизації, висвітлено правові засади обліку процесу реалізації. Досліджено фінансово-економічний стан підприємства, організацію бухгалтерської служби; висвітлено документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції, розкрито синтетичний й аналітичний облік цієї ділянки. Також надано рекомендації з удосконалення обліку й контролю процесу реалізації готової продукції.

За результатами дослідження окремі пропозиції використані в господарському процесі ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» Олександрійського району Кіровоградської області.

Ключові слова

ОБЛІК, ПРОДУКЦІЯ, ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ, СОБІВАРТІСТЬ, РЕАЛІЗАЦІЯ, ДОХІД, ВИРУЧКА, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ЗВІТНІСТЬ, КОНТРОЛЬ, АНАЛІЗ.

Keywords

ACCOUNTING, PRODUCTS, FINISHED PRODUCTS, COST, SALES, INCOME, REVENUE, RECEIVABLES, REPORTING, CONTROL, ANALYSIS.

ABSTRACT

Topic « Improving the system of accounting and analytical support and control of the process of selling finished products at the enterprise».

The qualification work contains: 62 p., 14 figures, 9 tables, 2 appendices, 53 references.

The object of the research is the organization and methodology of accounting and analytical support and control of the process of selling finished products.

The subject of the research is a set of theoretical, methodological, practical and organizational aspects of accounting and analytical support and control of the process of selling finished products.

The purpose of the work is a general study of theoretical and methodological aspects and provision of practical recommendations for improving the system of accounting and analytical support and control of the process of selling finished products.

Methods of research. The following research methods were used in the study: generalization, systematization, comparison, grouping, analytical alignment, tabular, statistical, graphical methods, method of logical and consequential connection, and dynamics series.

The research work examines the approaches of scholars to the definition of the terms "sales", "revenue", "accounts receivable", "finished goods", the principles of its systematization, and the legal basis for accounting for the sales process. The financial and economic condition of the enterprise, organization of the accounting service are studied; the documentary support and reflection in the accounting of the process of selling finished products are highlighted, synthetic and analytical accounting of this area is disclosed. Recommendations for improving the accounting and control of the process of selling finished products are also provided.

Based on the results of the study, some proposals have been used in the economic process of INTEL-AGRO LLC, Oleksandriya district, Kirovograd region.

Keywords

ACCOUNTING, PRODUCTS, FINISHED PRODUCTS, COST, SALES,
INCOME, REVENUE, RECEIVABLES, REPORTING, CONTROL,
ANALYSIS.

ВСТУП

Будь-який суб'єкт господарювання створюється з метою отримання прибутку, самостійно визначаючи при цьому що, за яких умов, коли, кому, в якому обсязі і за скільки продавати. Головне завдання підприємства в такому випадку максимізувати дохід підприємства та мінімізувати (оптимізувати) власні витрати. За таких умов питання дослідження обсягу виробництва готової продукції, ціни, виручки від реалізації, їх аналіз та контроль виходить на перший план.

Варто зауважити, що процес реалізації готової продукції є заключним в кругообігу господарських ресурсів товариства, що дозволяє закривати зобов'язання перед державним бюджетом, банками за кредитами, співробітникам за виконану роботу, постачальникам за відвантажені запаси й мати можливість відшкодувати інші загальновиробничі витрати. Недовиконання запланованих обсягів реалізації зазвичай призводить до уповільнення темпів оборотності коштів, виникнення штрафів за недовиконання своїх договірних зобов'язань, затримки платежів й погіршення в цілому фінансового стану товариства. Облік реалізації повинен надати достовірні дані щодо обсягів реалізації готової продукції, виникнення дебіторської заборгованості, її погашення, обсягів надходження виручки на розрахункові рахунки.

Важливу роль для впевненої поведінки на ринку товариства відіграє наявна система контролю за процесом реалізації готової продукції. При цьому зібрані облікові дані за даною ділянкою використовують для аналізу показників процесу реалізації в різному розрізі з метою менеджменту реалізації продукції, його стратегічного планування та недопущення суб'єктивного підходу. Саме вищезначене стало основою вибору тематики дослідження, яка, на нашу думку, носить і сьогодні актуальний характер.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи виступає дослідження теоретичних і методичних аспектів й викладення практичних рекомендацій з

вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення та контролю процесу реалізації готової продукції.

Для досягнення вказаної мети визначено такі завдання:

- висвітлити економічний зміст готової продукції та процесу її реалізації;
- дослідити засади обліку, аналізу і контролю реалізації готової продукції підприємства;
- вивчити нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і контролю реалізації продукції на підприємстві;
- надати фінансово-економічну характеристику товариства;
- дослідити документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції;
- запропонувати удосконалення обліку процесу реалізації готової продукції на підприємстві;
- провести аналіз показників процесу реалізації готової продукції;
- зазначити напрямки удосконалення контролю реалізації готової продукції.

Об'єктом дослідження роботи виступила організація та методика обліково-аналітичного забезпечення й контроль процесу реалізації готової продукції.

Предметом дослідження стали сукупність методичних, теоретичних, організаційних та практичних засад обліково-аналітичного забезпечення й контроль процесу реалізації готової продукції.

Методи дослідження. В дослідженні теперішнього стану обліково-аналітичного забезпечення та контролю процесу реалізації готової продукції на підприємстві було використано множину спеціальних і загальнонаукових методів: спостереження, систематизація, узагальнення, порівняння, групування, статистичні методи, графічний метод, табличний методи, ряди динаміки, метод логічно-наслідкового зв'язку, аналітичне вирівнювання. Крім цього застосовано історичний метод щодо розкриття питань

формування дебіторської заборгованості та зародження розрахунків з покупцями та замовниками.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці щодо проблематики організації і методики обліково-аналітичного забезпечення та контролю процесу реалізації готової продукції, вітчизняна та міжнародна законодавча база, реєстри обліку, звітності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» та накопичена інформація під час проходження виробничої практики.

Наукова новизна одержаних результатів виражена в обґрунтуваннях теоретичних складових й визначенню пропозицій з вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесу реалізації готової продукції та напрямків оптимізації контролю даної ділянки обліку. Наведемо ключові результати роботи, що охарактеризують новизну:

удосконалено:

- запропоновано для вчасного надходження первинної документації та ефективної обробки даних обліку процесу реалізації впровадити в облікову діяльність ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік документообігу, що дозволить оптимізувати облікову роботу, підвищити рівень автоматизації та оперативності, а також покращить контрольованість даної ділянки обліку на досліджуваному підприємстві.

- запропоновано, як елемент контрольних процедур, затвердити і впровадити задля чіткого контролю розрахунків з дебіторами за реалізовану продукцію в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік оперативного контролю розрахункових операцій. За ним визначаються основні напрямки контролю; інформаційні джерела проведення контрольних заходів; методи контролю, за якими аналізується й перевіряється інформація; час проведення контролю і його виконавці.

набули подальшого розвитку:

- запропоновано відкриття до рахунку 26 «Готова продукція» субрахунків другого порядку, що обумовлено відсутністю можливості відображення обліку послуг за їх обліковими цінами. З цією метою потрібно

визначити відхилення фактичних витрат й умовною вартістю після калькуляції та створення додаткових коригуючих проводок або сторнувальних записів.

- рекомендовано деталізацію рахунків обліку доходу від реалізації для субрахунку 701 субрахунків другого порядку, зокрема розкрити інформацію за ключовими позиціями реалізації. Також необхідно впроваджувати аналогічну деталізацію рахунків обліку по собівартості реалізованої продукції (рахунку 90), що дозволить оптимізувати можливості визначення прибутку по кожному напрямку, мінімізувати час обліковців при визначенні фінансових результатів та мати повну інформацію за кожним запропонованим елементом для цілей менеджменту.

- рекомендовано більш ґрунтовно підходити до договірних умов оплати, зокрема використовувати такі форми безготівкових розрахунків, які забезпечували б своєчасне надходження коштів за відпущену готову продукцію. Оптимальним варіантом є передплата або форма розрахунків акредитивом, оскільки дані форми розрахунків безпечні та мінімізують виникнення безнадійної заборгованості.

- окреслено завдання перевірки внутрішніми контролерами процесу реалізації та запропоновано при цьому наділити таких контролерів низкою відповідних прав.

Практичне значення одержаних результатів ґрунтується у реалізації ключових положень цієї роботи в практичну діяльність товариства, що надає можливості покращити аналітичність обліку процесу реалізації готової продукції та зменшити невизначеність для управління.

Апробація результатів роботи. Базові положення даної роботи обговорені на VII Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції: «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (Дніпро, 11-12 травня 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження в науковому виданні опубліковано 1 наукову працю загальним обсягом 0,37 друкованого аркуша.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозиції, списку використаних джерел з 53 найменувань, 9 таблиць, 14 рисунків, 2 додатків. Основний зміст роботи висвітлено на 62 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Економічний зміст готової продукції та процесу її реалізації

Процес реалізації готової продукції є заключним в кругообігу господарських ресурсів товариства, що дозволяє закривати зобов'язання перед державним бюджетом, банками за кредитами, співробітникам за виконану роботу, постачальникам за відвантажені запаси й мати можливість відшкодувати інші виробничі витрати. Відносини між виробниками та покупцями функціонують через грошові та товарні потоки. Грошові потоки характеризують виручку від реалізації, а товарні – відвантажену продукцію.

Сучасні фахівці та економісти мають різні погляди на сутність і поняття реалізаційного процесу, тому варто на цьому зупинитися більш детально.

Микола Феодосійович Огійчук у своїх працях зазначає, що процес реалізації є «відчуженням активів, які належать підприємству, шляхом їх реалізації з метою відтворення використаних активів підприємства та отримання прибутку для задоволення потреб підприємства та його власників» [37].

Бернстайн Л. визначає поняття «процес реалізації» як процес переходу «негрошових прав і ресурсів у грошовий вираз, що використовується в обліку й звітності при встановленні обсягу продажу за гроші чи вимог на отримання грошей» [5].

Франц Францович Бутинець процес реалізації в свої роботах знаменує «кінцевим етапом кругообігу господарських засобів, який пов'язаний із реалізацією готової продукції, виконаних робіт та наданих послуг підприємством із встановленням фінансового результату його діяльності» [7].

Сугак Т.М. «визначає процес реалізації як відчуження благ, що належать підприємству з метою відтворення витрат у вартісній формі з товарної на грошову» [43].

Сухорукова О.Д. в своїх дослідженнях процес реалізації зазначає «як реалізацію вироблених або перепроданих товарів і послуг для одержання грошової виручки» [44].

На думку Вакульчик О.М. «процес реалізації» - це «операції з продажу готової продукції, виконаних робіт, наданих послуг, під час яких відбувається передача готової продукції споживачам, отримання оплати від них, встановлення результату діяльності» [20].

Отож багато науковців відзначають основну мету процесу реалізації в отриманні позитивного фінансового результату, а саме прибутку. При цьому Ковач С.І. й Огійчук М.Ф. визначають, «що процес реалізації пов'язаний з відчуженням активів підприємства з метою відтворення використаних засобів» [37]. Та жоден фахівець не вбачає процес реалізації як спосіб задоволення потреб доступною та якісною продукцією.

Важливим етапом кругообігу капіталу є реалізація продукції, робіт чи послуг, оскільки це кінцевий етап і від його залежить, наскільки ефективною буде ефективність роботи всього підприємства. На кожному підприємстві основна мета господарської діяльності «впливає з її місії служінню благу суспільства і визначається максимальним задоволенням потреб місцевого населення та національного споживача у доброякісній та доступній за ціною продукцією» [38].

Варто зауважити, що без реалізації важко повторити процес виробництва. Вона «є основною умовою безперервного виробництва, відтворення і результатом суспільно корисної праці» [19]. На сьогодні суспільство не має можливості розвиватися без взаємозв'язку споживання та виробництва. Закон вартості визначає товарний характер виробництва, основним змістом якого є еквівалентність обміну. Купівля-продаж забезпечує торгівельні відносини й обмін продукцією, а якісний облік дозволяє

організувати ефективну систему продажів. Основним регулятором обсягу виробництва є «споживчий попит, який являє собою задоволення потреб окремих громад, підприємств різних галузей і держави в цілому» [19]. «Вироблений продукт знаходить остаточне підтвердження своєї суспільної необхідності в момент реалізації. Тільки в процесі споживання можна визначити його споживчі властивості, створені в процесі виробництва» [16]. Умовою продажу є відповідність споживчій вартості та вимогам, що висуваються до товару споживачами.

Готова продукція - це «вироби, які пройшли повну обробку, перевірені на відповідність стандартам або технічним умовам, оформлені відповідною документацією, а також роботи і послуги, виконані для інших підприємств» [16]. Основними натуральними показниками обліку готової продукції є показники, що характеризують кількість (штуки, комплекти, метри тощо), обсяг (куб. м, кв. м), маса (г, кг, т). Але загальним показником виробленої продукції, виконаних робіт і послуг є вартісний показник, виражений у гривнях. Продукцію можна оцінити наступним чином: за плановими (обліковими) цінами; за фактичними собівартістю; за ринковими (договірними) цінами.

Безпосередньо процес реалізації передбачає передачу виробленої готової продукції одержувачам (споживачам), що відбувається через купівлю-продаж згідно договорів. Як результат підприємство отримує гроші (виручку) від покупців за продаж. Зазвичай сума такої виручки більша за витрати на саме виробництво й реалізацію такої продукції на суму чистого доходу (прибутку) і виступає базовим джерелом відшкодування витрат виробництва, реалізації продукції й створення різноманітних фондів підприємства. Саме так отриманий у процесі реалізації прибуток набуває грошової форми, а виручка від реалізації в цілому забезпечує розширення та відновлення виробництва шляхом завершення виробничого процесу.

За економічним змістом сутність категорії «реалізація продукції» «характеризується кінцевим результатом роботи підприємства, тобто

виконанням своїх зобов'язань перед, насамперед, місцевими та національними споживачами в максимальному задоволенні їх потреб» [10].

Фахівці процес реалізації поділяють на 4 етапи (рис. 1.1).

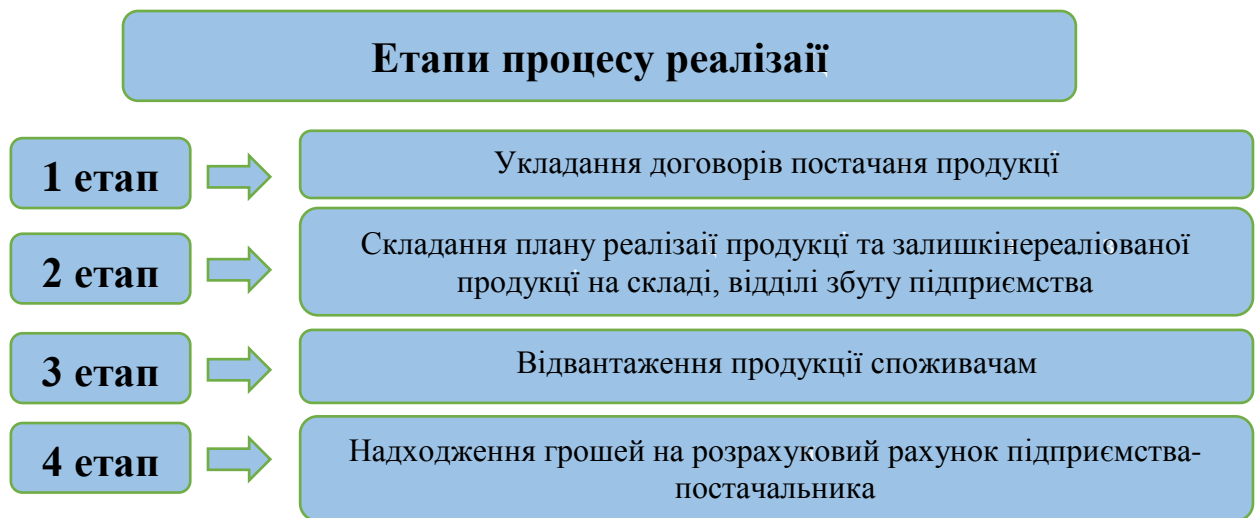

Рис. 1.1. Етапи процесу реалізації готової продукції

Відповідний процес в обліку показується сукупністю операцій щодо реалізації виробленої продукції стороннім підприємствам.

Від величини виручки, яку отримує підприємство, прямо залежать не тільки доходи та прибуток, а й вчасність сплати податків, погашення кредитних зобов'язань, що впливає на кінцеві результати діяльності підприємства через можливі штрафи, пені та ін.

Отже, головною метою функціонування підприємства є максимальне задоволення потреб суспільства, що досягається шляхом мінімізації собівартості одиниці власного товару та ціни якісної продукції першої необхідності, де процес реалізації відіграє значну роль, оскільки виступає інструментом досягнення даної мети. При насиченні національного споживача продукцією, економічний (кількісний) ріст підприємства переходить у ріст якості продукції, а за належної проектної потужності можливе і задоволення потреб закордонних споживачів.

1.2. Засади обліку, аналізу і контролю реалізації готової продукції підприємства

В науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення предмету та об'єктів бухгалтерського обліку процесу виробництва готової продукції. Причинами цього є різноманітні підходи до визначення, побудови бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Предметом обліку випуску готової продукції є облік списання запасів, витрат на оплату праці, облік грошових елементів, облік послуг, пов'язаних з процесом виробництва, визначення собівартості реалізованої продукції, облік витрат, який поділяється за елементами: витрати сировини та матеріалів; витрати куплених напівфабрикатів; витрати палива та й енергії; витрати тари й тарних матеріалів; і інших матеріальних витрат; та за видами діяльності: собівартість реалізованої готової продукції; собівартість реалізованих робіт і послуг; загальновиробничих витрат; адміністративних витрат; витрат на збут; інші витрати операційної діяльності; фінансові витрати; надзвичайні витрати.

Виходячи з того, що об'єкти обліку виробничих витрат і об'єкти калькулювання собівартості продукції в багатьох видах діяльності між собою не співпадають, деякі автори розглядають ці процеси як два самостійні методи, два відносно відокремлені аспекти виробничого обліку. Розглянемо основу побудови бухгалтерського обліку готової продукції (рис. 1.2).

Елементи виробничого процесу - сировина, матеріали, які перебувають на різних стадіях технологічного процесу, утворюють незавершене виробництво та формують вид виробничого запасу.

У поточному обліку наявність і рух готової продукції оцінюється по відпускним (оптовим) цінах підприємства (з відособленим обліком відхилень між фактичною виробничою собівартістю і відпускнуою вартістю продукції). Цей варіант забезпечує порівнянність оцінки готової продукції зі звітністю, а також дотримання єдності оцінки в документах на продукцію відвантажену і реалізовану [42].

Оцінка у звітному періоді здійснюється за фактичною собівартістю і за обліковими цінами з деяким відхиленням від фактичної собівартості. Наприкінці місяця обов'язковою умовою є облік готової продукції за фактичною собівартістю (формується за даними аналітичного обліку). У поточному обліку готову продукцію оцінюють за «твердими» обліковими цінами (середньорічною плановою собівартістю, договірними або оптовими цінами або за фактичною виробничою собівартістю). Оцінка продукції за «твердими» обліковими цінами надає можливість вести постійний поточний облік незалежно від калькуляції фактичної собівартості. Такі ціни є основою ведення бухгалтерського обліку готової продукції на складах оперативно-бухгалтерським методом [38].

Якщо готову продукцію оцінюють за середньорічною плановою собівартістю, то відхилення планової собівартості від фактичної обліковують окремо та в кінці місяця розподіляють між залишками нереалізованої продукції і реалізованими виробами.

При оцінюванні готової продукції за дещо іншими цінами, то відхилення визначають як різницю між такими цінами та фактичною собівартістю. Якщо облік готової продукції ведеться не за фактичними, а за договірними або оптовими цінами, то необхідно вести відокремлений облік відхилень фактичної виробничої собівартості від їх вартості в договірних чи

оптових цінах підприємства. Облік готової продукції у вартісному вираженні ведуть за місцем їх зберігання із зазначенням матеріально відповідальних осіб [25].

Готова продукція на підприємстві проходить такі операції:

- випуск продукції з виробництва і передача її на склад;
- зберігання продукції на складах підприємства;
- відпуск продукції на місці або відвантаження покупцям;
- реалізація продукції (отримання виручки від покупців).

Бухгалтерський облік має забезпечити інформацію про її кількість, якість, вартість. Для побудови обліку продукції основним є визначення її характеру. За цією ознакою продукцію групують за формою, ступенем готовності, конструкційною та технологічною складністю (рис 1.3).

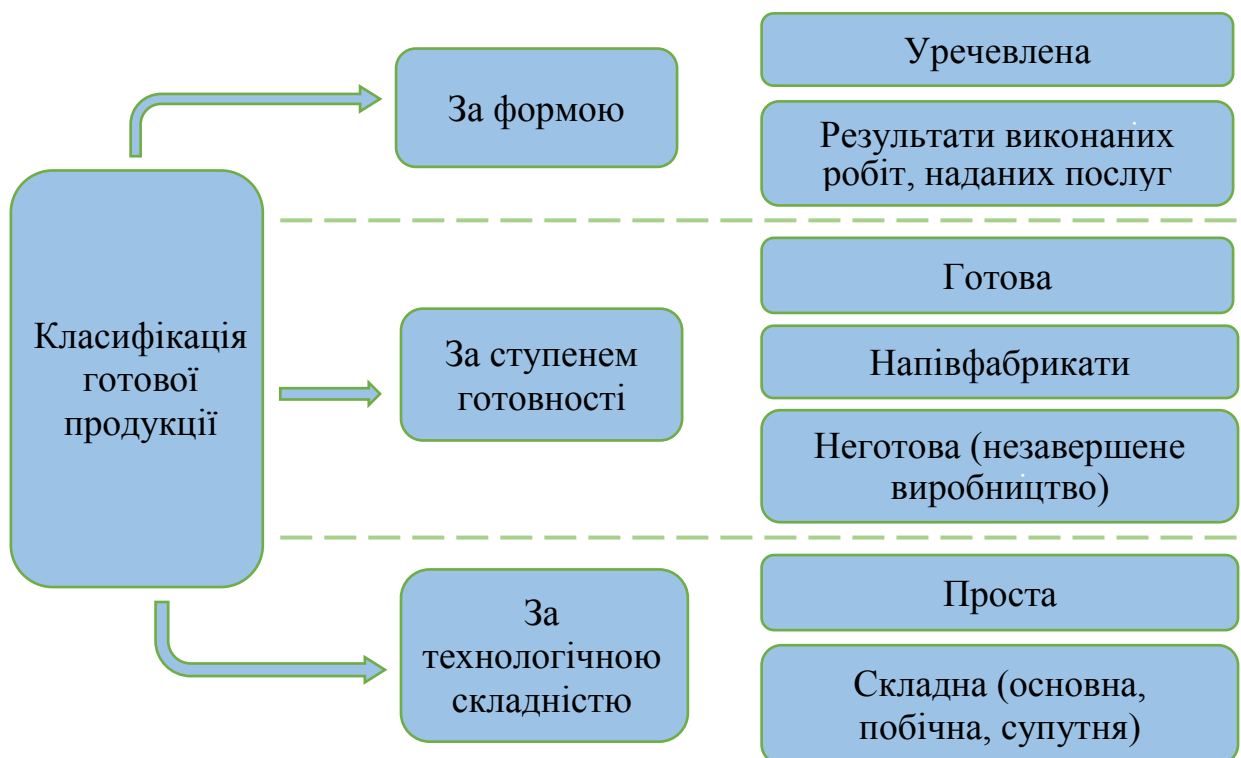

Рис. 1.3. Класифікація готової продукції

Отже, готова продукція класифікується в залежності від форми: уречевлена та у вигляді результатів роботи, тобто послуга. За ступенем готовності: готова, напівфабрикати, незавершене виробництво. За конструктивною і технологічною складністю - проста і складна. За характером: основна, супутня, побічна або побіжна. В поточному обліку

продукція групується за укрупненими позиціями: вироби основного виробництва; товари широкого вжитку; вироблені з відходів; запасні частини; виконані роботи та надані послуги [37].

Базові методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про готову продукцію визначаються НП(С)БО 9 «Запаси» та 16 «Витрати». Окреслимо основні завданнями обліку готової продукції (рис. 1.4).

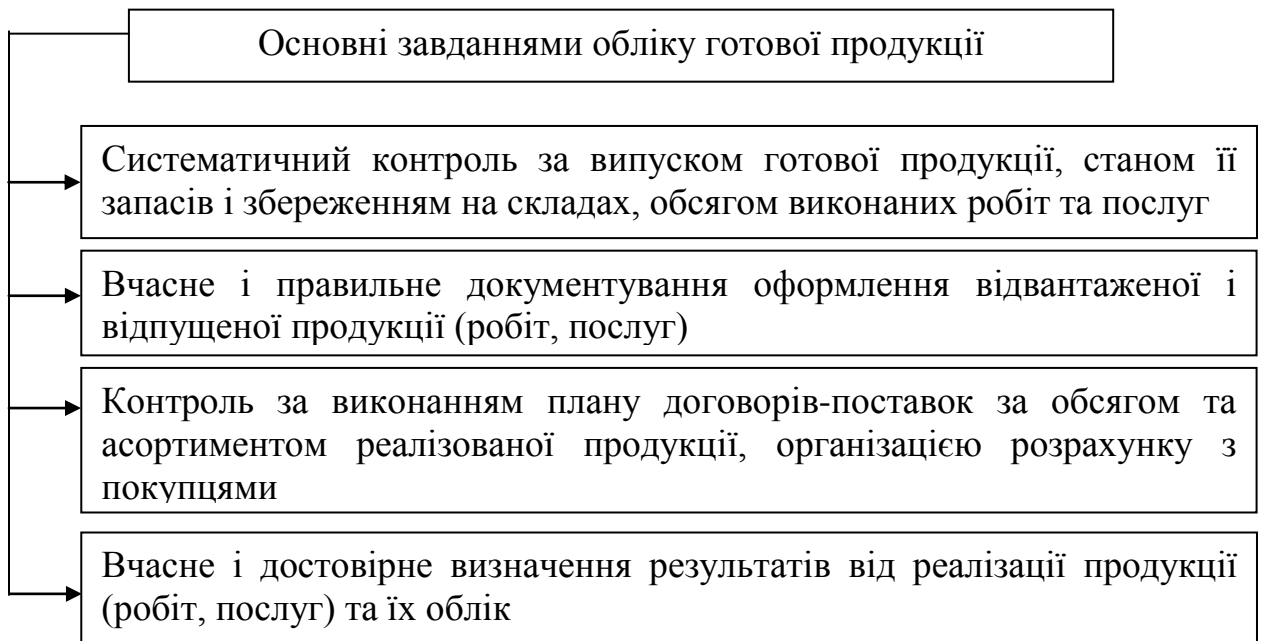

Рис. 1.4. Основні завдання обліку готової продукції.

Виконання цих задач залежить від ритмічності роботи підприємства, правильної організації збуту та складського господарства, вчасного документального оформлення господарських операцій.

В бухгалтерському обліку готова продукція оцінюється у відповідності до НП(С)БО 9 «Запаси» за первісною вартістю, яка визначається згідно з НП(С)БО 16 «Витрати». Кількісний облік готової продукції за її видами та місцями зберігання може бути організований декількома способами:

- в сортових картках складського обліку, при якому в бухгалтерії складають або обробляють групувальні відомості оприбуткування продукції за її видами в розрізі підрозділів-виробників та за місцями зберігання;
- безкартковим способом, при якому за допомогою автоматизованих програм кожен день складають оборотні відомості обліку випуску продукції з

виробництва і руху готових виробів у розрізі складів та інших місць зберігання. Залишки готових виробів періодично інвентаризуються.

В свою чергу НП(С)БО 16 «Витрати» визначає два поняття собівартості готової продукції: собівартість реалізованої продукції; виробнича собівартість продукції [36].

Головні завдання обліку процесу реалізації готової продукції відображені в таблиці 1.5.

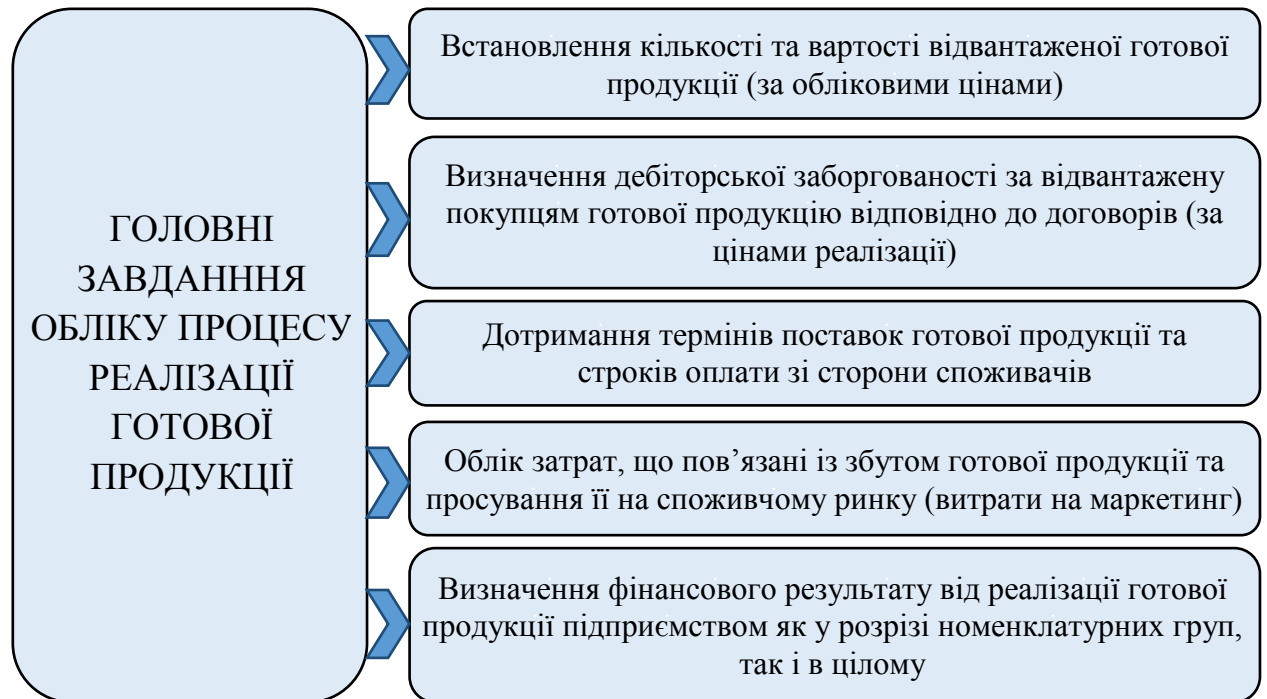

Рис. 1.5. Головні завдання обліку процесу реалізації готової продукції

Оцінка готової продукції при її продажу залежить від облікової політики підприємства в частині оцінки запасів при їх вибутті. При цьому можуть застосовуватися методи, передбачені НП(С)БО 9 «Запаси».

При відображенні продажу готової продукції в бухгалтерському обліку зазначаються дві її оцінки: оцінка, що прийнята підприємством згідно з обліковою політикою, - первісна вартість (по дебету рахунку 901 «Собівартість реалізації готової продукції»), та оцінка, що визначається за домовленістю сторін (по кредиту рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції»).

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і контролю реалізації продукції на підприємстві

В Україні процес ведення обліку, аналізу і контролю реалізації продукції на підприємстві регулюється цілою низкою нормативно-правових документів, зазначених на рисунку 1.6.

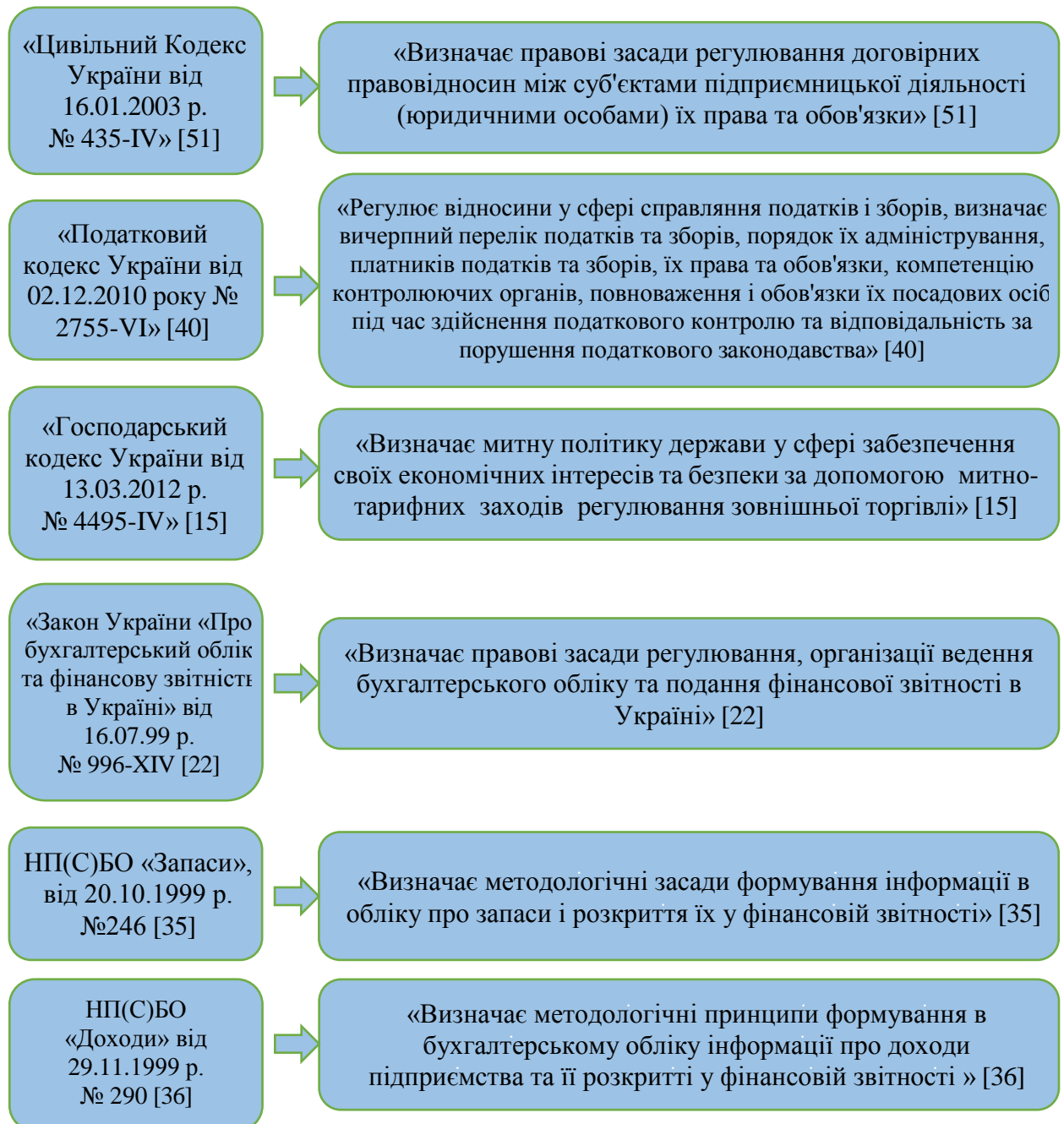

Рис. 1.6. Регулюючі нормативно-правові документи процес ведення обліку, аналізу і контролю реалізації продукції на підприємстві

Крім зазначеного вище функціоналу Цивільного кодексу України від

6.01.2003 р. №435-IV із змінами та доповненнями, в його розділі «окремі види зобов'язань» даються загальні положення про купівлю-продаж продукції, складання договору купівлі-продажу, обов'язки та відповідальність продавця, правові наслідки порушення умови договору, ціна товару, оплата і страхування товару. Статтею 208 цього Кодексу передбачено, що правочин між юридичними особами належить вчиняти у письмовій формі. Порядок реалізації готової продукції регулюється умовами договорів. Невідповідності за якістю і асортиментом регулюється ст. 669 - 672 ЦКУ.

В свою чергу Податковий кодекс України, затверджений Верховною Радою України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, визначає об'єкт оподаткування, згідно якого, об'єктом оподаткування являється прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скорегованого валового доходу. Також «розкриває поняття валового доходу, валових витрат, правила ведення податкового обліку, ставки оподаткування, та порядок нарахування і строки сплати податку» [40]. Крім цього визначає платників податку на додану вартість, об'єкти, базу, ставки оподаткування, перелік неоподатковуваних та звільнених від оподаткування операцій, особливості оподаткування експортних та імпорتنих операцій, поняття податкової накладної, порядок обліку, звітування та внесення податку до бюджету [40].

Для облікових цілей Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996/XIV регламентує правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Даним законом визначається ціль бухгалтерського обліку та фінансової звітності - надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів на підприємстві. Також ним передбачено загальні вимоги до фінансової звітності, а саме на підставі даних бухгалтерського обліку підприємство повинне скласти фінансову звітність, яка підписується керівником і

бухгалтером підприємства [22].

Також Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» передбачає, що контроль за дотриманням законодавства про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні здійснюється відповідними органами в межах їхньої компетенції [22].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» визначає методологічні засади формування в обліку інформації про запаси і розкриття їх у фінансовій звітності. Терміни що наведені в НП(С)БО 9, мають таке значення: запаси - активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримують для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також управління підприємством. Запаси визначаються активом, «якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена» [35]. Чиста вартість реалізації запасів – «очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію» [35].

Для цілей бухгалтерського обліку запаси включають зокрема готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом. Одиницею бухгалтерського обліку запасів виступає їх найменування або однорідна група (вид). Придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Згідно з п.10 НП(С)БО 9 первісною вартістю запасів що виготовляються власними силами підприємства, визначається собівартість їх виробництва, яка визначається за НП(С)БО 16 [36].

Внаслідок відпуску у виробництво, реалізації, безоплатної передачі здійснюється вибуття запасів. Оцінюватись запаси в процесі їх вибуття

можуть по різному. У п.16 НП(С)БО 9 наведені наступні прийоми оцінки:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, який передбачає облік фактичної собівартості кожної одиниці запасів, що є можливим при забезпеченні об'єктів табличками з серійними номерами.

- середньозваженої собівартості, який передбачає розрахунок фактичної собівартості одиниці запасів виходячи з середньої вартості.

- спосіб перших за часом надходження запасів (ФІФО), базується на припущенні, що запаси використовуються в тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство й відображені в бухгалтерському обліку.

- спосіб нормативних витрат.

- спосіб реалізаційних цін [35].

НП(С)БО 15 «Доходи» визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкритті у фінансовій звітності [36].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкритті у фінансовій звітності.

Крім вищезазначених нормативних документів для потреб обліку реалізації готової продукції використовують «План рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій» [39] та «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій» [24].

Висновки до розділу 1

Під час дослідження в першому розділі висвітлено економічну сутність

процесу реалізації готової продукції. Зокрема, розкрито відповідний понятійний апарат, зазначено думки різних науковців щодо трактування понять «готова продукція», «реалізація готової продукції», «дохід», розкрито класифікацію готової продукції.

В розділі зазначено, що базовою метою діяльності підприємства є максимальне задоволення потреб суспільства, що досягається шляхом мінімізації собівартості одиниці власного товару та ціни якісної продукції першої необхідності, де процес реалізації відіграє значну роль, оскільки виступає інструментом досягнення цієї мети. При насиченні національного споживача продукцією, економічний (кількісний) ріст підприємства переходить у ріст якості продукції, а за належної проектної потужності підприємства можливе і задоволення потреб закордонних споживачів.

Окреслено компоненти основи побудови бухгалтерського обліку готової продукції, визначено елементи виробничого процесу, висвітлено порядок визначення оцінки готової продукції, зазначено, що у поточному обліку готову продукцію оцінюють за «твердими» обліковими цінами (середньорічною плановою собівартістю, договірними або оптовими цінами або за фактичною виробничою собівартістю). Оцінка продукції за «твердими» обліковими цінами дає змогу вести постійний поточний облік незалежно від калькуляції фактичної собівартості. Такі ціни є основою ведення бухгалтерського обліку готової продукції на складах оперативно-бухгалтерським методом.

В бухгалтерському обліку при відображенні продажу готової продукції зазначаються дві її оцінки: оцінка, що прийнята підприємством згідно з обліковою політикою, - первісна вартісна (по дебету рахунку 901 «Собівартість реалізації готової продукції»), та оцінка, що визначаються за домовленістю сторін (по кредиту рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції»).

Крім цього в розділі визначено головні завдання обліку процесу реалізації готової продукції, проведено аналіз нормативно-правової бази

обліку й аналізу реалізації готової продукції.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства

Товариство с обмеженою відповідальністю «ІНТЕЛ-АГРО» розташоване в селі Солдатське Олександрійського району Кіровоградської області. Основний напрям роботи підприємства - 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Також відкриті КВЕДи 01.63 Післяурожайна діяльність, 01.64 Оброблення насіння для відтворення, 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин, 49.41 Вантажний автомобільний транспорт, 52.10 Складське господарство.

Однією з основних задач функціонування товариства є формування капіталу, який першочергово забезпечує потреби у придбанні активів та оптимізує їх структуру. Для оцінювання фінансового стану суб'єкта розглянемо майно товариства (табл. 2.1).

Провівши аналіз майнового стану, можемо зазначити, що загальна вартість майна товариства за досліджуваний період, збільшилася у 2,3 рази. Багато в чому це пояснюється інфляційними процесами та проведеною дооцінкою майже всіх наявних активів підприємства. До широкомаштабного вторгнення товариство активно нарощувало свої потужності кожного року. Збільшення майна відбулось за рахунок розвитку виробництва, а саме, збільшення основних засобів і використання запасів у 2,6 рази в порівнянні із 2018 роком. При цьому варто зауважити, що в товаристві також значно скоротився розмір дебіторської заборгованості – більш ніж на 40%. Це позитивний момент, особливо за умови зростання на 17982 тис. грн. розміру наявних грошових коштів, що свідчать про зростання високоліквідних активів.

Вартість капіталу товариства збільшилася у 2,3 рази. При цьому розмір власного капіталу збільшився у понад 3 рази. Поточні зобов'язання за досліджуваний період скоротилися на 92,6%, а довгострокові зобов'язання відсутні взагалі. Такий стан речей свідчить про позитивну динаміку в розвитку підприємства.

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», тис. грн.

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Майно - усього	56132,0	74564,0	95055,0	105292,0	132837,0	236,65
Необоротні активи	33447,0	33493,0	37676,0	38269,0	73167,0	218,76
Основні засоби	23691,0	21152,0	24140,0	27818,0	62335,0	263,12
Довгострокові біологічні активи	102,0	82,0	82,0	82,0	82,0	80,39
Оборотні активи	22685,0	41071,0	57379,0	67023,0	59670,0	263,04
Запаси	7194,0	16334,0	20651,0	48165,0	32571,0	452,75
Поточна дебіторська заборгованість	14814,0	24058,0	36121,0	967,0	8802,0	59,42
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	18,0	679,0	161,0	17402,0	18000,0	100000,00
Капітал- усього	56132,0	74564,0	95055,0	105292,0	132837,0	236,65
Власний капітал	43438,0	51822,0	60285,0	104415,0	132021,0	303,93
Зареєстрований (пайовий) капітал	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	100,00
Зобов'язання і забезпечення	12694,0	22742,0	34770,0	877,0	816,0	6,43
Довгострокові зобов'язання	1534,0	1278,0	1278,0	-	-	-
Поточні зобов'язання	11160,0	21464,0	33492,0	877,0	816,0	7,31
Поточна кредиторська заборгованість	11160,0	21464,0	33492,0	488,0	427,0	3,83

Оцінимо показники руху та стану основних засобів товариства за даними балансу та приміток до річної фінансової звітності за 2018-2022 роки. Проведений аналіз показав, що за досліджуваний період у товаристві «ІНТЕЛ-АГРО» надали достатньо уваги укріпленню своєї матеріально-технічної бази (табл. 2.2). Основні засоби переважно оновилися та активно використовувалися, тому коефіцієнт їх придатності зменшився на 10,71% на початок року і на 22,4 % на кінець. Темп зростання у 2022 році склав

169,48%, що на 57,2 % більше базового 2018 року. Тут варто нагадати, що суттєве зростання за останній період багато в чому відбувався через дооцінку основних засобів. І в результаті таких змін річне збільшення вартості основних засобів склало 41840 тис. грн.

Таблиця 2.2

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн.</i>						
Вартість основних засобів на початок року	41162,0	46217,0	48448,0	56764,0	67490,0	163,96
Надійшло за рік	1113,0	2108,0	7653,0	11115,0	47606,0	4277,27
Вибуло за рік	197,0	526,0	1574,0	389,0	711,0	360,91
Вартість основних засобів на кінець року	46217,0	48448,0	56764,0	67490,0	114385,0	247,50
Нараховано амортизації за рік	2739,0	4770,0	5328,0	7048,0	12378,0	451,92
Знос основних засобів:						
а) на початок року	19787,0	22526,0	27296,0	32624,0	39672,0	200,50
б) на кінець року	22526,0	27296,0	32624,0	39672,0	52050,0	231,07
<i>Показники руху основних засобів</i>						
Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн.	5055,00	2231,00	8316,00	10726,00	46895,00	927,70
Темп зростання (зниження), %	112,28	104,83	117,16	118,90	169,48	+57,20 в.п.
Темп приросту (зменшення), %	12,28	4,83	17,16	18,90	69,48	+57,20 в.п.
Коефіцієнт оновлення, %	2,41	4,35	13,48	16,47	41,62	+39,21 в.п.
Коефіцієнт вибуття, %	0,48	1,14	3,25	0,69	1,05	+0,57 в.п.
Період оновлення (можливого повного вибуття), років	51,82	31,12	9,77	6,34	2,47	-49,36 в.п.
Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	17,70	24,95	20,57	3,50	1,49	-16,21 в.п.
Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	454,18	105,83	108,66	96,50	98,51	-355,67 в.п.
Період обороту, років	15,95	9,92	9,87	8,81	7,35	46,06
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>						
Коефіцієнт зносу, %:						
а) на початок року	48,07	48,74	56,34	57,47	58,78	+10,71 в.п.
б) на кінець року	54,73	59,06	67,34	69,89	77,12	+22,40 в.п.
Коефіцієнт придатності, %:						
а) на початок року	51,93	51,26	43,66	42,53	41,22	-10,71 в.п.
б) на кінець року	45,27	40,94	32,66	30,11	22,88	-22,40 в.п.

Також слід зазначити суттєве зростання показників темпу зростання і темпу приросту (+57,2 в.п.), та коефіцієнту оновлення (+39,21 в.п.).

Базовою інформацією для аналізу фінансових результатів товариства є річні звіти про фінансові результати за відповідні періоди. Аналізуючи їх

можна констатувати, що чистий дохід від реалізації продукції в 2022 році збільшився у 3,5 рази порівняно із 2018 роком (табл. 2.3). Операційні витрати товариства зросли більш ніж у 11 разів, що в першу чергу продиктовано значними інфляційними процесами в країні та великою часткою імпортової сировини і матеріалів у виробничих запасах підприємства. Разом з цим валовий прибуток товариства також зріс на 86%.

Таблиця 2.3

Фінансові результати діяльності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	18494,00	29058,00	24636,00	40651,00	65056,00	351,77
Операційні витрати, у тому числі: собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	3082,00	19358,00	21126,00	31953,00	36327,00	1178,68
Валовий прибуток (збиток)	15412,00	9700,00	3510,00	8698,00	28729,00	186,41
Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	83,34	33,38	14,25	21,40	44,16	-39,17 в.п.
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	9429,00	10350,00	5500,00	8809,00	22296,00	236,46
Фінансовий результат до оподаткування	10249,00	11170,00	5500,00	8809,00	22296,00	217,54
Чистий прибуток (збиток)	10249,00	11170,00	5500,00	8809,00	22296,00	217,54
Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	55,42	38,44	22,33	21,67	34,27	-21,15 в.п.
Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	66,50	115,15	156,70	101,28	77,61	+11,11 в.п.

Зазначена ситуація дозволила товариству навіть при зростанні витрат отримати більше ніж у 2,2 рази чистого прибутку порівняно з 2018 роком. При цьому за 2018-2022 роки товариство жодного разу не було збитковим. Незначне зменшення прибутку у відносних показниках спостерігається у 2020-2021 роках, але даний показник не падав нижче 21,67% і це особливо не позначилося на загальному фінансовому стані товариства.

Проаналізувавши показники фінансової стійкості можна зазначити, що

вони мають фактичні значення вищі за нормативні, а отже дане товариство є досить фінансово стійким (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Показники структури капіталу						
Коефіцієнт автономії	0,77	0,70	0,63	0,99	0,99	128,43
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,23	0,30	0,37	0,01	0,01	2,72
Коефіцієнт фінансування	3,42	2,28	1,73	119,06	161,79	4728,04
Коефіцієнт фінансового ризику	0,29	0,44	0,58	0,01	0,01	2,12
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,97	0,98	0,98	1,00	1,00	103,53
Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,77	0,70	0,63	0,99	0,99	128,43
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	11525,00	19607,00	23887,00	66146,00	58854,00	510,66
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,51	0,48	0,42	0,99	0,99	194,14
Коефіцієнт забезпеченості запасів	1,50	1,20	1,13	1,36	1,79	119,04
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-	0,01	-	0,12	0,09	-
Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,56	0,50	0,48	0,73	0,72	128,31
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,42	0,28	0,25	0,26	0,47	111,18
Коефіцієнт накопичення амортизації	0,49	0,56	0,57	0,59	0,46	93,36
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,68	1,23	1,52	1,75	0,82	120,24

В ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» показник коефіцієнту автономії за досліджуваний період становив від 0,77 до 0,99 (норматив $>0,5$), що свідчить про повноту незалежності товариства від залучених ресурсів. Показник коефіцієнту фінансування значно також перевищує норму і має тенденцію до зростання.

За досліджуваний період значно підвищився і коефіцієнт маневреності власного капіталу (більш ніж у 38 разів порівняно із 2018 роком), та при цьому залишається не високим – лише близько 9% власного капіталу перебуває у мобільній формі. Показник коефіцієнту забезпечення оборотних

коштів і запасів дещо перевищують нормативні показники, що свідчить про здатність товариства підтримувати достатній рівень власного капіталу й вчасно поповнювати оборотні кошти при потребі власними джерелами.

Розглянемо за допомогою таблиці 2.5 показники ліквідності.

Таблиця 2.5

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Оцінка ліквідності						
Високоліквідні активи (A1)	18,00	679,00	161,00	17402,00	18000,00	100000,00
Середньоліквідні активи (A2)	15005,00	24058,00	36121,00	967,00	8802,00	58,66
Низьколіквідні активи (A3)	7662,00	16334,00	21097,00	48654,00	32868,00	428,97
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	105,00	276,00	33492,00	316,00	383,00	364,76
Короткострокові зобов'язання (П2)	11055,00	21188,00	-	561,00	433,00	3,92
Оцінка платоспроможності						
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0	0,03	0,0	19,84	22,06	1367647,06
Проміжний коефіцієнт покриття	0,21	0,06	0,56	2,05	0,66	312,75
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1,66	1,48	1,51	5,25	-	-
Коефіцієнт загальної платоспроможності	9,35	10,00	9,81	52,26	43,34	463,43
Оцінка оборотності оборотних активів						
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	18494,00	29058,00	24636,00	40651,00	65056,00	351,77
Середньорічна вартість оборотних активів	20614,00	31878,00	49225,00	62201,00	63346,50	307,30
Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,90	0,91	0,50	0,65	1,03	114,47
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	1,11	1,10	2,00	1,53	0,97	87,36
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	401	395	719	551	351	87

Баланс ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» абсолютно ліквідний, бо на кінець 2022 року вартість високоліквідних активів підприємства значно більша ніж його найбільш термінові зобов'язання. Разом з цим коефіцієнти абсолютної ліквідності та загальної ліквідності значно перевищують своє нормативне значення. При цьому, показник коефіцієнту абсолютної ліквідності на прикінці 2022 року становить 22,06, при нормі $\geq 0,2$. Коефіцієнт покриття

збільшився в порівнянні з 2018 роком у 35 разів і становить 73,13, при нормативному значенні ≥ 2 .

У ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» достатньо високий показник коефіцієнту загальної платоспроможності, що зростає і свідчить про незалежність товариства від залучених ресурсів. Показник коефіцієнту оборотних активів також зріс на 14,47%, що є добрим трендом.

У результаті прискорення обороту вивільнюються вкладені в запаси грошові кошти, що сприяє поліпшенню фінансового стану товариства. Тривалість обороту в порівнянні з базовим роком оборотних активів зменшилася на 13%, що також свідчить про правильний менеджмент оборотними активами товариства.

Розглянемо показники ділової активності (Додаток А). Коефіцієнти оборотності певних активів та пасивів товариства та тривалості їх оборотів мають різну динаміку. Зокрема, суттєво зріс показник коефіцієнту оборотності поточної дебіторської заборгованості (у 6 разів), що можна пояснити значним скороченням останньої на кінець 2022 року. При цьому показники коефіцієнтів оборотності оборотних активів та капіталу ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» збільшилися у 2022 році на 34,45% та 103,84% відповідно, що привело до зменшення тривалості одного обороту. Важливо зазначити і зростання фондоддачі необоротних активів товариства на 34,45%, що в основному пояснюється збільшенням виручки від реалізації.

На основі вищерозрахованих показників тепер розглянемо комплексне оцінювання фінансового забезпечення товариства «ІНТЕЛ-АГРО». Увесь досліджуваний період товариство перебувало на рівні класу А – підприємства зі стійким фінансовим станом (додаток Б), а інтегрований показник знаходиться практично на однаковому рівні, що говорить про стабільність у діяльності товариства.

Таким чином, ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» на сьогодні є прибутковим, фінансово стійким товариством із тенденцією до подальшого розвитку. Керівництво багато приділяє уваги вдосконаленню та оновленню

матеріально-технічної основи й нарощує обсяги виробництва.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб й оцінка основ облікової політики

ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» свої облікові процеси проводить в централізованій бухгалтерії. До її складу входить три співробітники: головний бухгалтер, який займається обліком необоротних активів, закриває рахунки обліку доходів й витрат і визначає фінансовий результат; бухгалтера з обліку заробітних плат та всіх супроводжуючих нарахувань та утримань, розрахункових операцій та відображення інформації на банківському розрахунковому рахунку; й бухгалтера з обліку готівки, виробництва, ТМЦ та готової продукції.

Вцілому організація системи бухгалтерського та управлінського обліку товариства покладена на головного бухгалтера, який повинен забезпечувати дотримання товариством законодавчо встановлених державою єдиних методичних засад обліку, звітності; організовувати контроль за достовірністю всіх господарських процесів; готувати матеріали для відшкодування збитків і нестач при розкраданні чи псуванні ТМЦ підприємства.

Відповідальність за організацію обліку в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» лягає на керівника та головного бухгалтера. Безпосередньо в товаристві бухгалтерський облік побудовано за лінійним принципом, згідно якого головбуху підпорядковані інші фахівці. На практиці даний принцип спостерігається тільки на ділянках, де закріплені окремі бухгалтери, зокрема з обліку готівки, витрат виробництва, готової продукції, ТМЦ, а в інших сегментах за роботу відповідає головний бухгалтер.

Як ми знаємо згідно чинного законодавства базовою ціллю ведення обліку й складання звітності є «отримання інформації для прийняття управлінських рішень і оцінки фінансового стану підприємства та результатів його діяльності, а також надання користувачам повної, правдива інформація» [21]. Загалом для обліку в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» використовують

автоматизований обробіток інформації з деяким застосуванням ручної форми у віддалених точках відповідальності. Саме відсутність повної автоматизації всього обліку повинна бути у фокусі уваги товариства в найближчому часі. Зазначимо, що при визначенні порядку організації та ведення бухгалтерського обліку товариство керується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [22]. ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» для планування і розробки системи обліку самостійно з урахуванням можливостей і прав:

- визначило свою облікову політику;
- обрало оптимальну форму бухгалтерського обліку як певної системи реєстрів, порядок та способи реєстрації й узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних законодавчо встановлених принципів;
- визначилося з власним порядком обліку особливостей своєї діяльності та технології обробки зібраних облікових даних;
- окреслило систему і форми обліку, звітності й контролю операцій;
- визначило права працівників на підпис і засвідчення бухгалтерських документів;
- затвердило документообіг й технологію обробки звітної інформації, а також додаткову систему рахунків й аналітичних реєстрів по окремих сегментах обліку.

Облікова політика - «це сукупність принципів, методів і процедур, які використовує суб'єкт господарювання для підготовки та подання фінансової звітності» [9]. Основоположна мета облікової політики є «впорядкування облікового процесу на підприємстві; забезпечення методологічного та методичного відображення майна, господарських операцій та кінцевих результатів; надання системності, цілеспрямованості обліку; підвищення ефективності бухгалтерського обліку» [9].

У загальному вигляді облікову політику можна розглядати як «вибір методик, прийомів і способів ведення обліку із наведених в нормативних документах з методології обліку в межах загальних правил і принципів його організації» [9]. Сформувати облікову політику достатньо прагматичний

захід, бо він впорядковує процеси обліку, дозволяє забезпечити правильне відображення господарських операцій, процесів та ведення ефективного бухгалтерського обліку.

З урахуванням обраних методів оцінки активів та зобов'язань, визначена облікова політика напряду впливає на фінрезультати товариства. Наприклад, використання різних методів нарахувань амортизації, способів оцінювання запасів, вибір бази розподілення загальновиробничих витрат чи методів калькуляції виробничої собівартості продукції. Саме тому під час формування облікової політики потрібно попередньо визначитися з оптимальним вибором методів амортизації, списування запасів та перерозподілу загальновиробничих витрат.

ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» основи облікової політики встановлює самостійно згідно Наказу, підписаного керівником і головним бухгалтером, з чітким переліком методичних основ побудови обліку, вказанням техніки формування фінансової та статистичної звітності, розкриттям повної організації бухгалтерської служби.

2.3. Документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції

ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» орієнтоване в своїй діяльності в першу чергу на вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур, також виконуються роботи з оброблення насіння для відтворення, післяурожайна діяльність, оптова торгівля зерном, насінням, кормами для тварин, відкрита діяльність вантажного автомобільного транспорту та складського господарства.

Базовими документами відображення реалізації готової продукції виступають ТТН, акти виконаних робіт, акти надання послуг, вихідні

накладні, податкові накладні, рахунки, що загалом регулюються договорами (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Первинні документи обліку процесу реалізації

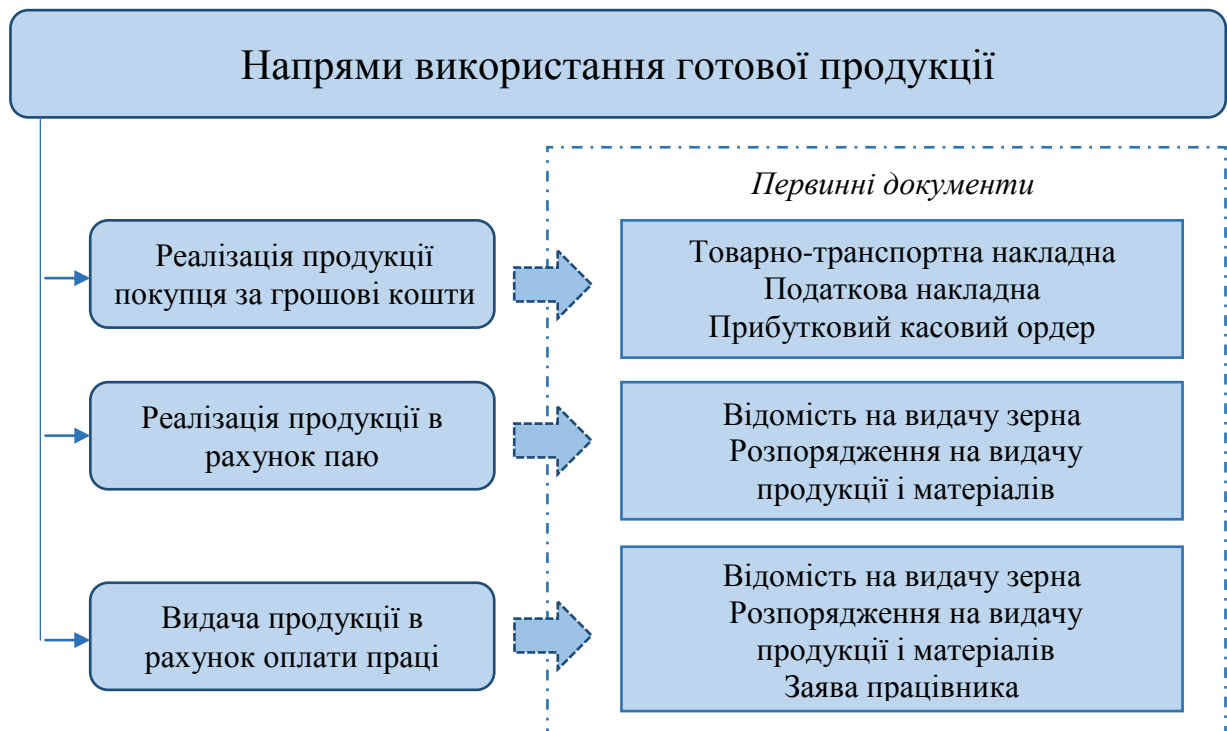
Товарно-транспортна накладна має фіксований номер і серію. У ній «зазначають гаражний номер автомобіля; автопідприємство; товаровідправника; вантажоодержувача і платника; назву робіт, послуг, клас; масу (брутто, тара, нетто); ціну, суму» [6].

Видачу готової продукції працівникам підприємства у рахунок оплати праці відображують у Відомості видачі продукції в рахунок оплати праці, яку складають у двох примірниках. Перший примірник передають комірникові, а другий - залишають в бухгалтерії. У відомості повинна бути розписка про одержання.

ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» реалізує готову продукцію також через кооперацію на комісійних засадах і шляхом взаєморозрахунків. Для цього приймання і видача продукції оформлюються договором. Кожну партію готової продукції, яку відправляють з товариства, оформляють супровідними

накладними.

В цілому напрями реалізації готової продукції ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» можна проілюструвати на рисунку 2.2.

Ціни на продаж продукції в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» встановлюють за домовленістю сторін. При реалізації готової продукції окремим працівникам товариства та іншим особам зі складів за готівку використовують накладну (внутрігосподарського призначення) і прибутковий касовий ордер.

В організації виїзної торгівлі необхідно спочатку одержати дозвіл на розміщення об'єкта торгівлі, оформити відрядження продавцю (якщо це потрібно), визначити спосіб здачі виручки, придбати торговельний патент. Роздрібна торгівля з транспортних засобів є повністю окремою формою діяльності, яка дозволяє здійснювати розрахунки із споживачами без застосування реєстраторів розрахункових операцій, а з використанням розрахункових книжок (РК). Вартість продукції, яка надійшла до матеріально відповідальної особи, записується до РК відразу після її приймання. Записи про рух продукції здійснюються у цінах продажів. Залишки продукції зменшуються на підставі відповідних документів на суму готівки від їх

продажу і фіксуються записами у РК. Підставою для запису руху готівки є виручка від продажу продукції, квитанції прибуткових касових ордерів, квитанції установ банків та підприємств зв'язку.

В ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» матеріально відповідальна особа повинна щодня подавати до бухгалтерії підприємства підписані Звіти з усіма необхідними документами, але за дозволом керівника можна подавати Звіт раз за два-три робочі дні. При цьому матеріально відповідальна особа зобов'язана щоденно здавати виручку до каси товариства, кас або терміналів банків, чи підприємствам зв'язку для переказу на поточний рахунок згідно вимог законодавства щодо готівкового обігу.

Процес реалізації готової продукції в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», як уже зазначалося, відображують на кількох балансових рахунках: 70 «Доходи від реалізації», 90 «Собівартість реалізації», 93 «Витрати на збут».

Для обліку доходів від реалізації використовується рахунок 70 «Доходи від реалізації», який призначено для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, а також про суму знижок, наданих покупцям та про інші вирахування з доходу. За кредитом субрахунків 701-703 відображується збільшення (одержання) доходу, за дебетом - належна сума непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством) та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати». Рахунок 70 «Доходи від реалізації» має такі субрахунки: 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 704 «Вирахування з доходу»; 705 «Перестраховування».

На субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» узагальнюється інформація про доходи від реалізації готової продукції.

На субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» узагальнюється інформація про доходи від реалізації товарів.

На субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» підприємства і організації, що виконують і надають послуги, узагальнюють інформацію про

доходи від реалізації робіт і послуг.

На субрахунку 704 «Вирахування з доходу» за дебетом відображується сума надходжень за договорами комісії, агентськими та іншими аналогічними договорами на користь комітентів, принципалів: надані після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернених покупцем продукції чи товарів та інші суми, які підлягають вирахуванню з доходів. За кредитом субрахунка 704 відображується списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» багатогалузеве підприємство, яке поряд з реалізацією готової продукції може надавати послуги та виконувати роботи своїм працівникам чи на сторону, тому на ньому задіяні всі названі вище субрахунки до рахунку 70 «Доходи від реалізації». Багатогалузевий характер товариства змушує надавати інформацію про одержання доходу по окремих галузях товариства, тому доцільно аналітичний облік доходів від реалізації вести за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг і напрямками реалізації.

В ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» для бухгалтерського обліку собівартості реалізованої готової продукції призначено рахунок 90 «Собівартість реалізації», за дебетом якого показується вартість готової продукції, оціненої за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, а також фактична собівартість реалізованої готової продукції, за кредитом рахунка 90 проводиться списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу собівартості реалізованої готової продукції, а тому інформація про такі витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат звітного періоду - 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» має такі субрахунки: 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»; 902 «Собівартість

реалізованих товарів»; 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»; 904 «Страхові виплати». При організації аналітичного обліку за рахунком 90 «Собівартість реалізації» необхідно дотримуватись того принципу, який закладений при організації аналітичного обліку за рахунком 70 «Доходи від реалізації», тобто аналітичні рахунки, відкриті до цих синтетичних рахунків як за напрямками реалізації, так і за видами реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг повинні бути тотожними. Дебет рахунка 90 «Собівартість реалізації» кореспондує з кредитом рахунків: 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція», 28 «Товари». Таким чином, зіставлення чистих доходів від реалізації, які відображені на рахунку 70 «Доходи від реалізації», та собівартості реалізованої продукції, яка відображується на рахунку 90 «Собівартість реалізації», дає змогу визначити валовий фінансовий результат (прибуток або збиток), який показується окремо статтею в Звіті про фінансові результати.

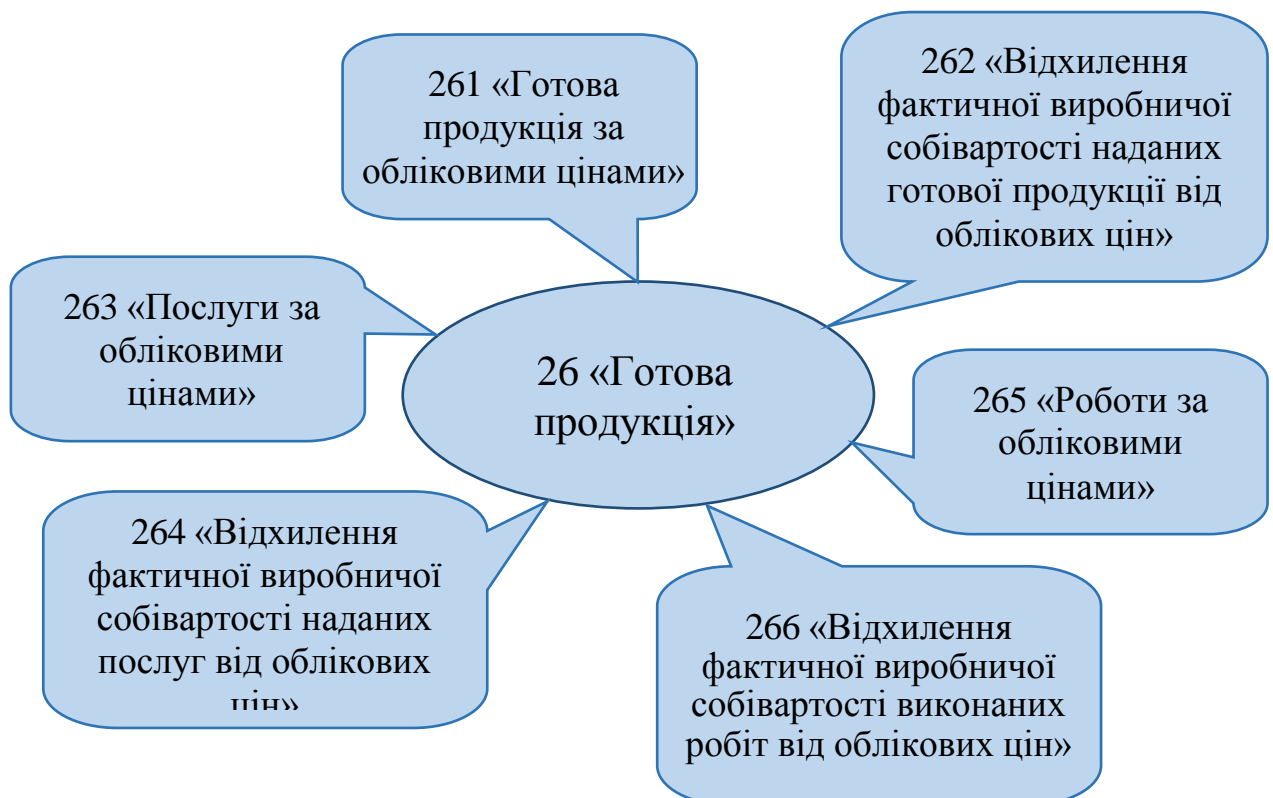
В кінці кожного періоду на підставі аналітичних рахунків бухгалтер формує оборотну відомість з реалізації продукції, підсумки якої звіряються з оборотами й залишками на відповідних синтетичних рахунках. Це дозволяє досягти взаємоперевірки та достовірності записів на цих рахунках, після чого можна формувати баланс.

2.4. Удосконалення обліку процесу реалізації готової продукції на підприємстві

Зараз основна кількість підприємств для якісного ведення обліку користуються програмними продуктами, що дозволяє швидко, оперативно і з меншою кількістю помилок формувати облікові масиви даних. ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» в своїй діяльності також користується сучасними формами автоматизованого обліку. Звісно це дає свої переваги, є можливість оперативно реагувати на будь-які зміни та швидко отримувати необхідну

інформацію. Але часто навіть таких умов недостатньо для ефективнішого функціонування підприємства та формування якісних рішень управлінського персоналу.

Під час проходження практики та дослідження товариства було проведено аналіз процесу реалізації. При цьому звернуто увагу на недостатню деталізацію деяких рахунків. Загалом деталізація широко застосовується в наукових дослідженнях і на практиці, особливо під час аналізу господарської діяльності. У комбінації з іншими методами аналізу деталізація надає змогу всесторонньо оцінити явища та виявити фактори впливу. «Деталізація поглиблює аналіз і сприяє багатоцільовому використанню його результатів» [17]. «Деталізація - це найбільш суттєвий прийом аналізу, за яким аналізовані процеси і явища послідовно розкладають за різними ознаками на окремі складові частини» [17]. Саме тому вважаємо доцільним відкриття до рахунку 26 субрахунків другого порядку (рис. 2.3).

Відповідна потреба обумовлено відсутністю можливості відображення обліку послуг за їх обліковими цінами. З цією метою потрібно визначити

відхилення фактичних витрат й умовною вартістю після калькуляції та створення додаткових коригуючих проводок або сторнувальних записів. Крім цього таким чином згруповану інформацію легше використовувати для аналізу, зокрема ABC-аналізу чи SWOT-аналізу.

Паралельно виникає необхідність схожої деталізації і на рахунках ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» обліку доходів від реалізації та обліку собівартості відповідної реалізованої продукції. Для цього було рекомендовано деталізацію рахунків обліку доходу від реалізації для субрахунку 701 субрахунків другого порядку, а саме висвітлити інформацію щодо ключових позицій реалізації (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рекомендована деталізація рахунків обліку доходу від реалізації
ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Рахунок	Назва рахунку
701 – Дохід від реалізації готової продукції	
7011	Пшениця
7012	Ячмінь
7013	Кукурудза
7014	Рапс
7015	Соняшник
7016	Гречка
....
7019	Інша готова продукція

Разом з цим необхідно впроваджувати аналогічну деталізацію рахунків бухгалтерського обліку по собівартості реалізованої продукції. Зокрема такі пропозиції для товариства з обмеженою відповідальністю «ІНТЕЛ-АГРО» наведено в таблиці 2.7.

Таким чином, на наше переконання, даний прийом деталізації у ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» узагальнюючих рахунків обліку з реалізації оптимізує порядок визначення прибутку по кожному напрямку, мінімізувати час обліковців при визначенні фінансових результатів та мати повну інформацію

за кожним запропонованим елементом для цілей менеджменту.

Таблиця 2.7

Деталізація рахунків бухгалтерського обліку собівартості реалізованої продукції ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Рахунок	Назва рахунку
901	Собівартість реалізованої продукції
9011	Пшениця
9012	Ячмінь
9013	Кукурудза
9014	Рапс
9015	Соняшник
9011	Гречка
....
9019	Інша готова продукція

Звісно окремо слід зауважити щодо збільшення випадків невчасної оплати відпущеної продукції. І хоче це стосується більшою мірою нових або непостійних покупців, все ж варто більш ґрунтовно підходити до договірних умов оплати, особливо з даними категоріями покупців. Зокрема використовувати такі форми безготівкових розрахунків, що мали гарантувати б своєчасну оплату за відпущену готову продукцію. Оптимальним варіантом є передплата або форма розрахунків акредитивом, оскільки дані форми розрахунків безпечні та мінімізують виникнення безнадійної заборгованості.

Оптимальним рішенням раціональної організації обліку є грамотно побудований графік документообігу підприємства. «Документообіг - це рух документів на підприємстві з моменту їхнього отримання від інших підприємств (створення) до моменту завершення їхнього оброблення та передання в архів» [19].

Під сутністю графіку документообігу визначають «оптимальний документообіг: встановлення оптимальної кількості підрозділів та виконавців для проходження кожного первинного документа і мінімальний строк його знаходження в підрозділі» [47]. Зокрема такі «графіки визначають

раціональний шлях документації через підрозділи підприємства, сприяють покращенню облікової роботи, підвищенню рівня автоматизації обліку» [47].

Отже, для своєчасного отримання первинних документів і повноцінного формування даних з обліку процесу реалізації запропоновано використовувати в обліковій діяльності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» наступний графік документообігу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Рекомендований графік документообігу з обліку реалізації готової продукції ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Назва документа	Кількість примірників	Відповідальна особа	Термін виконання	Термін передачі в архів
Товарно-транспортна накладна	4	Гол. бухгалтер	Протягом одного дня	Наприкінці календарного року
Приймальна квитанція	1	Зав. складу	Протягом одного дня	Наприкінці календарного року
Рахунок - фактура	2	Гол. бухгалтер	Протягом одного дня	Наприкінці календарного року
Податкова накладна	2	Гол. бухгалтер	Протягом виконання завдання	Наприкінці календарного року
Накладна внутрішньо - господарського призначення	2	Гол. бухгалтер	Протягом одного дня	Наприкінці календарного року
Звіт про продаж с/г продукції	1	Гол. бухгалтер	Протягом одного дня	Наприкінці календарного року

На нашу думку, рекомендований графік документообігу обліку реалізації продукції дозволить оптимізувати облікову роботу, підвищити рівень автоматизації та оперативності, а також покращить контрольованість даної ділянки обліку на досліджуваному підприємстві.

Отже, можемо зробити висновок, що на сьогодні виникає проблема не в обсягах та якісних характеристиках облікової інформації, а часто саме в безпосередньому рівні її використання з метою оцінки кількісних та якісних

параметрів облікових об'єктів. Часто така інформація недостатньо береться до уваги для менеджменту виробничої діяльності, і саме тому слід орієнтуватися на його інформаційне забезпечення, оперативно формувати дані у форматі звітів та користуватися ними для оптимізації програм виробництва та реалізації.

Висновки до розділу 2

У другому розділі даної роботи висвітлено обліково-аналітичне забезпечення процесу реалізації готової продукції ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Зокрема досліджено наступне:

- фінансово-економічні показники товариства, зокрема оцінено майновий стан суб'єкта, проведено аналіз капіталу, забезпеченості ОЗ та їх функціонального стану. З урахуванням фінансових показників проведено оцінювання фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та ліквідності;

- досліджено організацію бухгалтерії та оцінено облікову політику товариства, окреслено використовувану форму обліку;

- розкрито документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції, а також окреслено напрямки удосконалення обліку процесу реалізації готової продукції на підприємстві.

Зокрема відзначено широке застосування в наукових дослідженнях і практиці деталізації, особливо під час аналізу господарської діяльності. В комбінації з іншими методами аналізу деталізація надає змогу всесторонньо оцінити явища та виявити чинники впливу. «Деталізація - це найбільш суттєвий прийом аналізу, за яким аналізовані процеси та явища послідовно розкладають за різними ознаками на окремі складові частини» [17].

Запропоновано відкриття до рахунку 26 «Готова продукція» субрахунків другого порядку, що обумовлено відсутністю можливості

відображення обліку послуг за їх обліковими цінами. З цією метою потрібно визначити відхилення фактичних витрат й умовною вартістю після калькуляції та створення додаткових коригуючих проводок або сторнувальних записів.

Паралельно виникає необхідність схожої деталізації і на рахунках ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» обліку доходів від реалізації та обліку собівартості відповідної реалізованої продукції. Для цього було рекомендовано деталізацію рахунків обліку доходу від реалізації для субрахунку 701 субрахунків другого порядку, зокрема розкрити інформацію за ключовими позиціями реалізації. Також необхідно впроваджувати аналогічну деталізацію рахунків обліку по собівартості реалізованої продукції (рахунку 90), що дозволить оптимізувати можливості визначення прибутку по кожному напрямку, мінімізувати час обліковців при визначенні фінансових результатів та мати повну інформацію за кожним запропонованим елементом для цілей менеджменту. Крім цього розділену таким чином інформацію більш комфортно використовувати для різних прийомів аналізу, зокрема SWOT-аналізу та ABC-аналізу.

Рекомендовано більш ґрунтовно підходити до договірних умов оплати, зокрема використовувати такі форми безготівкових розрахунків, які забезпечували б своєчасне надходження коштів за відпущену готову продукцію. Оптимальним варіантом є передплата або форма розрахунків акредитивом, оскільки дані форми розрахунків безпечні та мінімізують виникнення безнадійної заборгованості..

Для вчасного надходження первинної документації та ефективної обробки даних обліку процесу реалізації впровадити в облікову діяльність ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік документообігу, що дозволить оптимізувати облікову роботу, підвищити рівень автоматизації та оперативності, а також покращить контрольованість даної ділянки обліку на досліджуваному підприємстві.

Вказано, що на сьогодні виникає проблема не в обсягах та якісних характеристиках облікової інформації, а часто саме в безпосередньому рівні її використання з метою оцінки кількісних та якісних параметрів облікових об'єктів. Часто така інформація недостатньо береться до уваги для менеджменту виробничої діяльності, і саме тому слід орієнтуватися на його інформаційне забезпечення, оперативно формувати дані у форматі звітів та користуватися ними для оптимізації програм виробництва та реалізації.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

3.1. Аналіз показників процесу реалізації готової продукції

Наявність повної, правдивої, достовірної інформації у розпорядженні керівника не просто забаганка, а важлива необхідність на шляху до успішного управління, а значить і успішного бізнесу. Саме такою виступає масив облікової інформації, яка використовується управлінським персоналом як для прийняття як стратегічних рішень, так і повсякденного вирішення проблем й реагування на постійні зміни та події в робочій рутині. Такий масив облікової інформації в першу чергу використовують для оперативного управління підприємством і саме для цього використовується вся множина способів і методів аналізу.

Аналіз показників реалізації на підприємстві завжди знаходиться під особливою увагою, оскільки доходи від реалізації забезпечують не тільки покриття попередніх вкладень у виробничий процес, відшкодування витрат на збут, а й надають можливість підприємствам розвиватися, вкладати кошти в розширене виробництво, думати про новий асортимент. Якісно проведений аналіз також допомагає проводити більш ґрунтовне планування обсягів виробництва, визначає чіткі потреби в запасах, допомагає оптимізувати всі логістичні завдання.

Для початку більш глибоко поглянемо на показники фінансової звітності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» з 2018 по 2022 роки. У другому розділі роботи ми вже наводили деякі показники доходу товариства, зараз же розглянемо більш детально чистий дохід від реалізації, собівартість реалізації та валовий прибуток за досліджуваний період (рис. 3.1).

Як видно з даного рисунку доходи підприємства у 2022 році порівняно з базовим 2018 р. зросли більш ніж у 3,5 рази, при цьому за цей же період спостерігаємо зростання собівартості більш ніж в 11 разів. В даному

контексті варто зазначити, що підприємство на збільшувало суттєво натуральну величину виробництва, а збільшення показника відбулося в основному за рахунок зростання цін, що і призвело до значного зростання загального доходу.

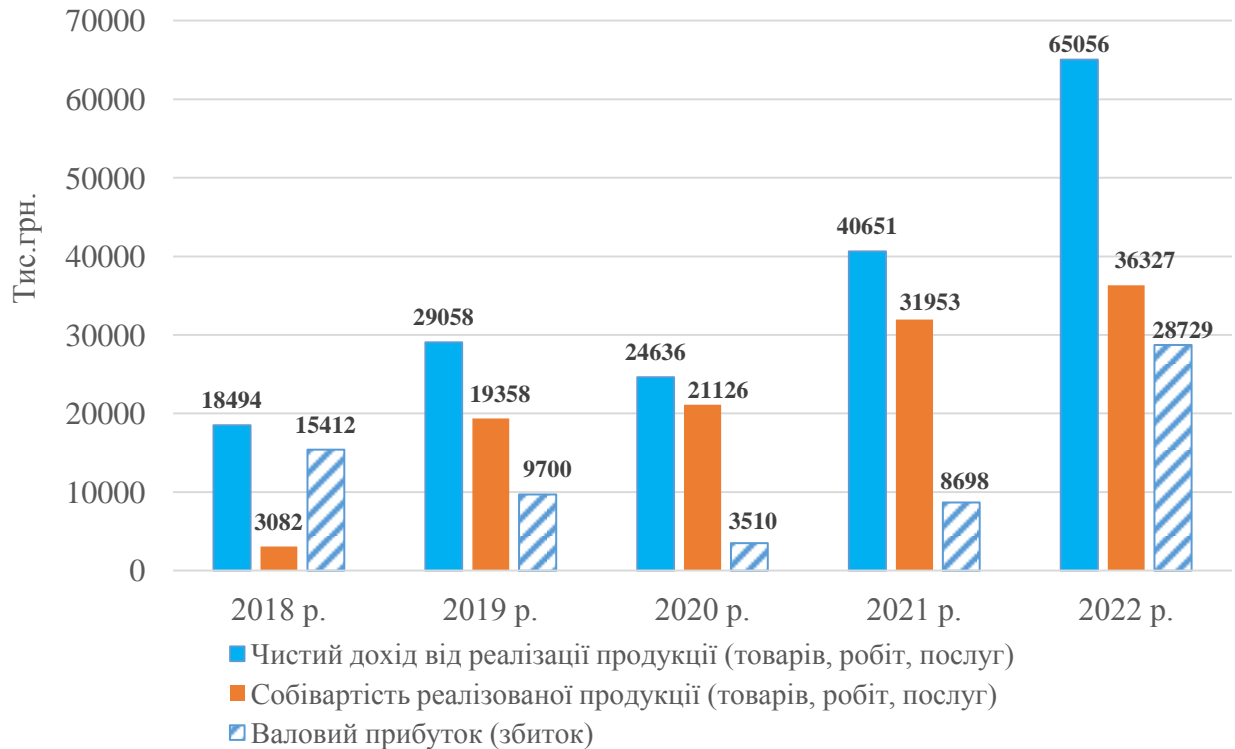

Рис. 3.1. Аналіз показників доходів, собівартості та валового прибутку ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Разом з цим спостерігалось не пропорційне до доходів зростання витрат, що пояснюється значною часткою імпортованих виробничих запасів, вартість яких напряму залежить від валютного курсу національної одиниці. А як ми знаємо, за остання два роки відбулася суттєва девальвація гривні, що прямо вилилося у зростанні вартості посівного матеріалу, добрив, паливно-мастильних матеріалів та засобів захисту рослин. Не в останню чергу вплинуло на собівартість і зростання заробітних плат, оскільки товариство зіткнулося із суттєвим браком робочої сили через міграційні процеси в державі, викликаних військовою агресією північного сусіда. Через це задля залучення персоналу товариство було змушене підвищувати оплату праці з метою стимулювання робітників все ж таки залишатися на місцях або ж залучення нових. Відповідно за цим показником зросли і відрахування

пов'язаних із заробітною платою соціальних платежів до бюджету.

Валовий прибуток ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» з 2018 по 2022 роки мав не рівномірне зростання. Так у 2018 році він складав на рівні 15,4 млн. грн., а вже через два роки знизився майже в п'ять разів до 3,5 млн. грн. А вже за результатами 2022 р. валовий прибуток піднявся до 28,7 млн. грн. Все це черговий раз підтверджує нестабільність аграрного ринку та велику залежність підприємств даного сектору від багатьох умов: в першу чергу від погодних, а отже рівня врожайності; рівня ринкових цін на готову продукцію, а отже розмір виручки; витратної частини, яка формується через вартість виробничих запасів та рівня заробітних плат; логістичних витрат на реалізацію, які на сьогодні викликають чи не найбільше занепокоєння в аграріїв.

Для кращого порівняння кінцевих показників ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» розглянемо для наглядності показники в динаміці валового, операційного та чистого прибутку (рис. 3.2).

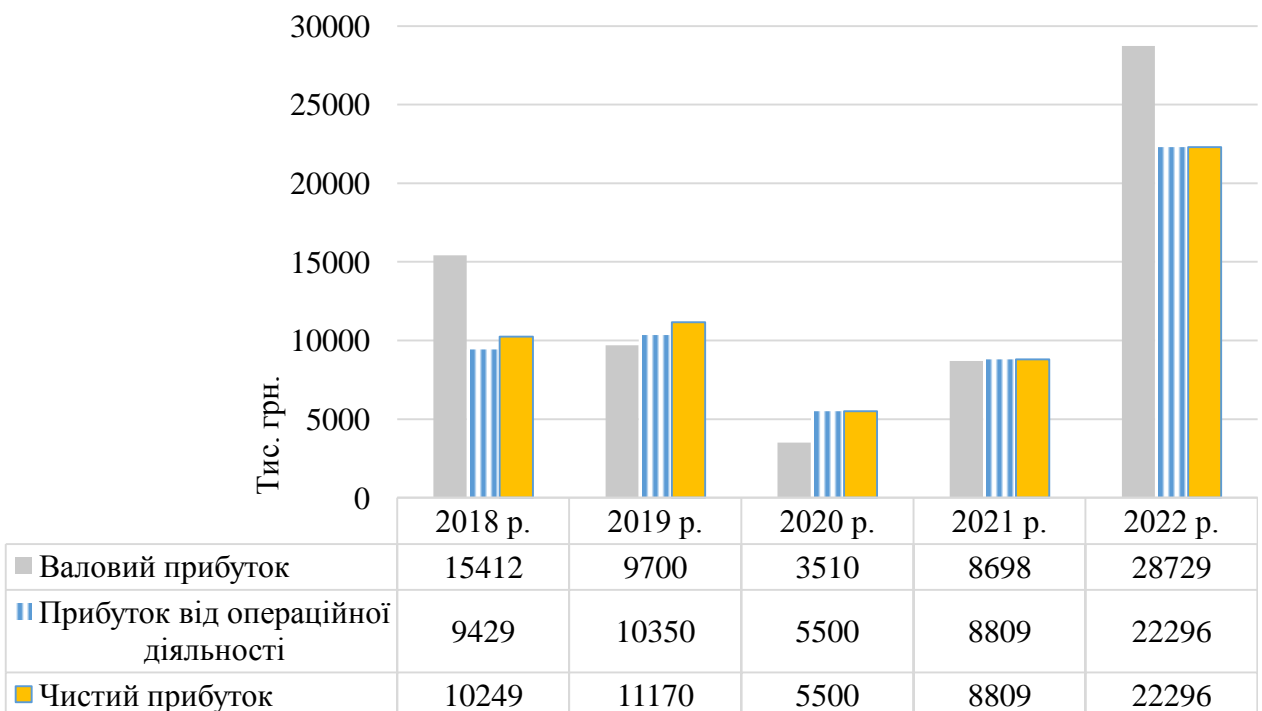

Рис. 3.2. Аналіз показників валового, операційного та чистого прибутку ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

На чистий прибуток підприємства, крім показників валового доходу та валових витрат, суттєво впливають і показники операційного доходу та

витрат. Дані рисунку 3.2 показують, що за результатами 2018 та 2022 років, операційні витрати значно переважали операційні доходи, що в свою чергу негативно вплинуло на кінцеві показники діяльності. Так у 2018 році чистий прибуток в порівнянні з валовим знизився на третину, а в 2022 році майже на чверть. Разом з тим слід відмітити зростання показника чистого прибутку за рахунок суттєвих операційних доходів у 2019 та 2020 роках, і меншою мірою у 2021 році.

У відносних показниках прибутковості ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» розглянемо на рисунку 3.3.

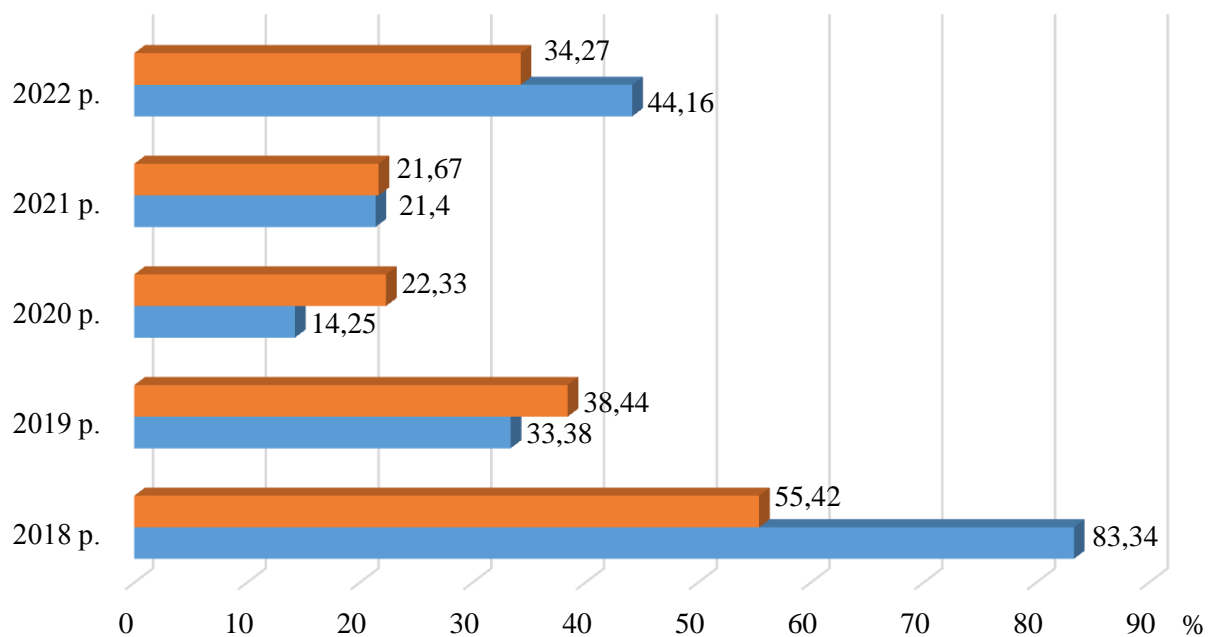

Рис. 3.3. Аналіз показників прибутковості ТОВ "ІНТЕЛ-АГРО"

Як бачимо на рис. 3.3 прибутковість товариства має позитивну динаміку, хоча прибутковість протягом періоду дослідження зростала не прямолінійно. Попри значне падіння показника прибутковості, ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» все ж має достатньо високий його рівень, особливо якщо брати порівняльну базу регіону.

Цікаво поглянути трендові показники доходу та прибутковості товариства на найближчий період, хоча з відомих причин це достатньо умовні розрахунки, враховуючи нестабільну військово-політичну ситуацію в країні. Зокрема, на рис. 3.4 наведено лінії тренду доходу від реалізації та чистого прибутку на основі даних 2018-2022 рр. до 2024 року включно.

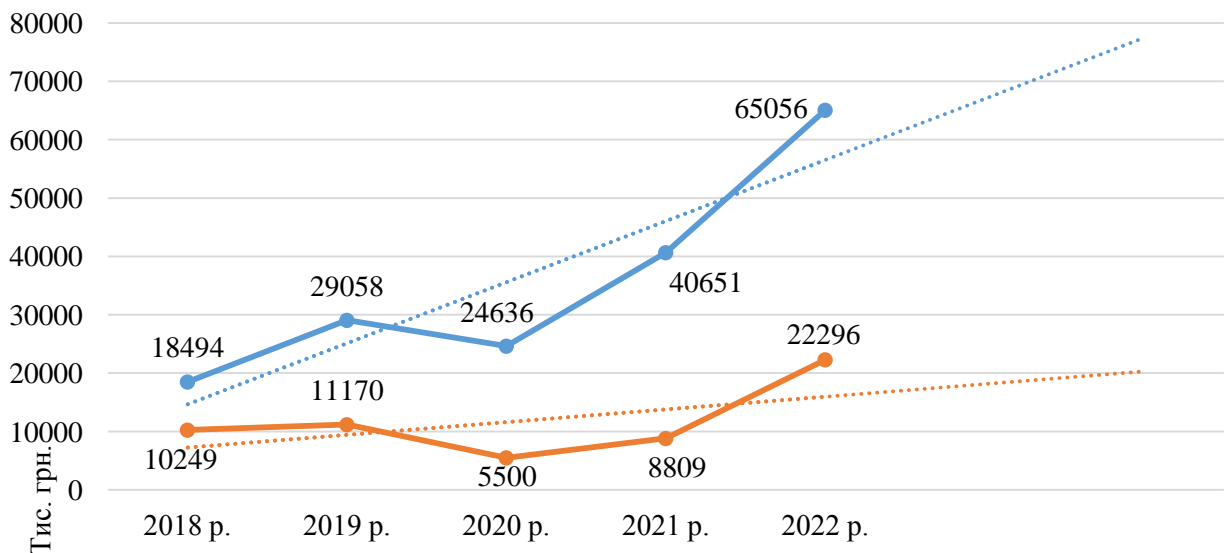

Рис. 3.4. Лінії тренду доходу та чистого прибутку ТОВ "ІНТЕЛ-АГРО"

Згідно розрахунків наведених на рис. 3.4 отримуємо достатньо позитивний тренд як доходу, так і прибутку. Хоча варто і зазначити, що достатньо багато факторів впливу на ці показники за відповідний період можуть суттєво змінитися та скорегувати наші прогнози.

Отож, в період дослідження ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» мало різнопланові показники господарювання - від зниження показників до впевненого зростання у 2022 році. Загалом за досліджуваний період з 2018 по 2022 роки товариство постійно було прибутковим, показники виручки від реалізації продукції постійно зростали, крім показників 2020 року. Вцілому підприємство має позитивну динаміку майже по всім важливим показникам, тому його менеджмент можна характеризувати ефективним та успішним з точки зору досягнення позитивного кінцевого результату діяльності.

3.2. Напрямки удосконалення контролю реалізації готової продукції на підприємстві

При проведенні дослідження в роботі вже не раз наголошувалося на важливості правдивої, повної та достовірної інформації. Питання щодо процесу виробництва, реалізації, визначення фінансових результатів

підприємства завжди були чи не головними для кожного керівника. Відповідно й контроль даних ділянок обліку виходить на особливе місце.

Всі ми розуміємо, що для якісного виробництва постійно необхідно вчасно забезпечувати цей процес якісними ресурсами. Основою такого забезпечення виступають обігові кошти, які надходять в процесі діяльності підприємства від його покупців та замовників. І тому якісний та оперативний контроль як за договірними умовами розрахунків, так самим фактом отримання виручки виходить на перший план.

Варто зазначити, що проведення контрольних заходів першочергово є профілактичним заходом потенційних порушень, що стимулює до якісного збору, обробки та передачі даних відповідальних осіб від первинних ланок до звітів. «Суть контролю полягає в тому, щоби за допомогою певної системи перевірок забезпечити виконання господарських планів, раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів» [20]. Отже, контроль виступає необхідною умовою для виявлення, а потім усунення недоліків функціонування підприємств та відповідних причин, що їх викликають. Контроль, перш за все, дисциплінує співробітників апарату управління, надає можливість об'єктивніше оцінювати рівень їх відповідальності та компетентності, а також сприяє поширенню позитивних практик роботи.

Система контролю в середині підприємства, при належній організації може вирішити проблеми забезпечення пониження витрат для виробництва готової продукції, хоча є не завжди належно організована. Як управлінська функція внутрішньогосподарський контроль виступає зворотним засобом зв'язку між органами управління та об'єктом. Призначенням контролю є забезпечити інформацією про реальний стан об'єкта та підтвердити чи спростувати фактичне виконання прийнятих управлінських рішень. З метою ефективного контролю необхідний постійний потік актуальної, своєчасної інформації. Такий потік доцільно автоматизувати, бо інформаційні технології твердо увійшли до усіх сфер діяльності підприємства, починаючи від

закупівлі сировини та матеріалів, виробництва, реалізації продукції й завершуючи наданням максимально оперативної інформації управлінцям. «Належна організація потоків інформації не можлива за відсутності технічного та кадрового забезпечення, а також відповідних програмних продуктів» [20].

Отже, контроль виступає ключовим інструментом підвищення ефективності менеджменту підприємства.

В ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» не функціонує жодного окремого підрозділу, який би виконував контрольні функції. Для товариства недоречно тримати таких штатних працівників і з погляду витрат, і з погляду потенційної ефективності перевірок такого внутрішнього підрозділу. Разом з тим контрольні функції все ж слід делегувати окремим співробітникам, зокрема пропонуємо наділити окремих працівників менеджменту та облікового апарату без створення окремого структурного підрозділу чи відділу. Такі контрольні функції пропонуємо делегувати за рішенням керівника на визначений Наказом по підприємству період, для постійної ротації внутрішніх контролерів. Разом з тим маємо розуміння, що такі внутрішні контролери не в змозі повноцінно замінити зовнішній контроль, і саме тому необхідно час від часу задіювати сторонніх контролерів. При цьому для здешевлення процесу перевірок потрібно проводити їх періодично повними та частковими, з урахуванням вузьких місць, де потенційно можуть траплятися порушення.

При перевірці процесу реалізації задачі таких контролерів повинні бути наступні (рис. 3.5).

При цьому пропонуємо наділити таких контролерів наступними правами:

- на етапі планування рішень керівництва ознайомлюватися з ними, у випадку якщо вони стосуються діяльності підприємства;
- повідомляти в межах своєї компетенції безпосередньому керівництву щодо всіх виявлених недоліків та пропонувати алгоритм щодо їх усунення;

- вносити пропозиції на розгляд керівника щодо вдосконаленню роботи, що пов'язана з реалізацією продукції;
- вимагати й отримувати в керівників підрозділів інформацію та документацію, яка необхідна для виконання покладених обов'язків.

Відповідно в результаті таких контрольних заходів керівник товариства має можливість приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо реагування на виявленні проблеми чи недоліки.

В ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», як вже зазначалося раніше, відсутні графіки документообігу, зокрема і щодо обліку процесу реалізації, що може свідчити про невчасність відображення господарських операцій; порушення строків погашення поточної дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, помилки чи неповне складання первинних та зведених документів.

Як елемент контрольних процедур пропонуємо затвердити і

впровадити задля контролю розрахунків за реалізовану продукцію в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік поточного контролю розрахункових операцій (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Пропонований графік проведення внутрішньогосподарського контролю розрахунків за реалізовану продукцію

№ з/п	Об'єкт контролю	Джерело контролю	Метод контролю	Час контролю	Виконавець контрольної функції
1	Правильність оформлення розрахункових документів	Платіжні доручення, чеки	Формальна перевірка, арифметична	щоденно	Бухгалтер підрозділу
2	Терміни сплати заборгованості	Договір	Зустрічна перевірка, нормативна	щомісяця	Бухгалтер підрозділу
3	Терміни позовної давності	Договір, законодавство	Нормативна	щомісяця	Бухгалтер підрозділу
4	Правильність створення резервів сумнівних боргів	Довідка бухгалтерії	Арифметична	щомісяця	Бухгалтер підрозділу
5	Правильність відображення в регістрах обліку	Оборотні відомості, журнали-ордери, головна книга, звітність	Співставлення документів, зустрічна, арифметична	щомісяця	Головний бухгалтер

Відповідний пропонований графік надасть змогу чітко контролювати операції з розрахунків з дебіторами в даному товаристві. За ним визначаються основні напрямки контролю; інформаційні джерела проведення контрольних заходів; методи контролю, за якими аналізується й перевіряється інформація; та час проведення контролю і його виконавці.

Отже, враховуючи вищезазначене, процес організації і методика внутрішнього контролю визначається, насамперед, відповідним інформаційним забезпеченням щодо підприємства. Збільшення обсягів перевірки потребує від контролера певної систематизації, так як без обґрунтованого підходу провести якісну перевірку будь-якого сегменту обліку, зокрема і процесу реалізації продукції, неможливо. Контроль

виступає необхідною умовою для виявлення, а потім усунення недоліків функціонування підприємств та відповідних причин, що їх викликають.

Висновки до розділу 3

Під час реалізації третього розділу роботи було проведено аналіз доходів від реалізації продукції ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО». Визначено, що аналіз показників реалізації на підприємстві завжди знаходиться під особливою увагою, оскільки доходи від реалізації забезпечують не тільки покриття попередніх вкладень у виробничий процес, відшкодування витрат на збут, а й надають можливість підприємствам розвиватися, вкладати кошти в розширене виробництво, думати про новий асортимент. Якісно проведений аналіз також допомагає проводити більш ґрунтовне планування обсягів виробництва, визначає чіткі потреби в запасах, допомагає оптимізувати всі логістичні завдання. Лише на основі актуальної та об'єктивної інформації можливо приймати обґрунтовані рішення менеджменту щодо планування випуску, ціноутворення і реалізації продукції.

В даному розділі також проведено аналіз показників чистого доходу від реалізації ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», собівартості реалізації та валовий прибуток за досліджуваний період.

Зазначено, що проведення контрольних заходів першочергово є профілактичним заходом потенційних порушень, що стимулює до якісного збору, обробки та передачі даних відповідальних осіб від первинних ланок до звітів.

Окреслено завдання перевірки внутрішніми контролерами процесу реалізації та запропоновано при цьому наділити таких контролерів низкою відповідних прав.

Визначено, що в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» відсутні графіки документообігу, зокрема і щодо обліку процесу реалізації, що може свідчити про невчасність відображення господарських операцій; порушення строків погашення поточної дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, помилки чи неповне складання первинних та зведених документів.

Запропоновано, як елемент контрольних процедур, затвердити і впровадити задля чіткого контролю розрахунків з дебіторами за реалізовану продукцію в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік оперативного контролю розрахункових операцій. За ним визначаються основні напрямки контролю; інформаційні джерела проведення контрольних заходів; методи контролю, за якими аналізується й перевіряється інформація; час проведення контролю і його виконавці.

Зазначено, що процес організації і методика внутрішнього контролю визначається, насамперед, відповідним інформаційним забезпеченням щодо підприємства. Збільшення обсягів перевірки потребує від контролера певної систематизації, так як без обґрунтованого підходу провести якісну перевірку будь-якого сегменту обліку, зокрема і процесу реалізації продукції, неможливо. Контроль виступає необхідною умовою для виявлення, а потім усунення недоліків функціонування підприємств та відповідних причин, що їх викликають.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

При дослідженні системи обліково-аналітичного забезпечення та контролю процесу реалізації готової продукції на підприємстві було оброблено достатньо значний обсяг матеріалу та зроблені такі висновки:

- висвітлено економічну сутність процесу реалізації готової продукції. Зокрема, розкрито відповідний понятійний апарат, зазначено думки різних науковців щодо трактування понять «готова продукція», «реалізація готової продукції», «дохід», розкрито класифікацію готової продукції.

- зазначено, що базовою метою діяльності підприємства є максимальне задоволення потреб суспільства, що можна досягти шляхом мінімізації собівартості власної продукції й ціни якісної продукції першої необхідності, де процес реалізації відіграє значну роль, оскільки виступає інструментом досягнення цієї мети.

- окреслено компоненти основи побудови бухгалтерського обліку готової продукції, визначено елементи виробничого процесу, показано порядок визначення оцінки для готової продукції, зазначене використання в поточному обліку готову продукцію для оцінки «твердих» облікових цін (середньорічна планова собівартість, договірні або оптові ціни, або фактична виробнича собівартість).

- визначено ключові завдання обліку процесу реалізації готової продукції, проведено аналіз нормативно-правової бази обліку й аналізу реалізації готової продукції.

- висвітлено фінансово-економічні показники товариства, зокрема оцінено майновий стан суб'єкта, проведено аналіз капіталу, забезпеченості ОЗ та їх функціонального стану. З урахуванням фінансових показників проведено оцінювання фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та ліквідності;

- досліджено організацію бухгалтерії та оцінено облікову політику товариства, окреслено використовувану форму обліку;

- розкрито документальний супровід та відображення в обліку процесу реалізації готової продукції, а також окреслено напрямки удосконалення обліку процесу реалізації готової продукції на підприємстві.

- відзначено широке застосування в наукових дослідженнях і практиці деталізації, особливо під час аналізу господарської діяльності. В комбінації з іншими методами аналізу деталізація надає змогу всесторонньо оцінити явища та виявити чинники впливу.

- вказано на виникнення проблеми не в обсягах ч якісних характеристиках облікової інформації, а часто саме в безпосередньому рівні її використання з метою оцінки кількісних та якісних параметрів облікових об'єктів. Часто така інформація недостатньо береться до уваги для менеджменту виробничої діяльності, і саме тому слід орієнтуватися на його інформаційне забезпечення, оперативно формувати дані у форматі звітів та користуватися ними для оптимізації програм виробництва та реалізації.

- визначено, що аналіз показників реалізації на підприємстві завжди знаходиться під особливою увагою, оскільки доходи від реалізації забезпечують не тільки покриття попередніх вкладень у виробничий процес, відшкодування витрат на збут, а й надають можливість підприємствам розвиватися, вкладати кошти в розширене виробництво, думати про новий асортимент. Якісно проведений аналіз також допомагає проводити більш ґрунтовне планування обсягів виробництва, визначає чіткі потреби в запасах, допомагає оптимізувати всі логістичні завдання.

- проведено аналіз показників чистого доходу від реалізації ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО», собівартості реалізації та валовий прибуток за досліджуваний період.

- зазначено, що проведення контрольних заходів першочергово є профілактичним заходом потенційних порушень, що стимулює до якісного збору, обробки та передачі даних відповідальних осіб від первинних ланок до звітів.

- визначено, що в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» відсутні графіки

документообігу, зокрема і щодо обліку процесу реалізації, що може свідчити про невчасність відображення господарських операцій; порушення строків погашення поточної дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, помилки чи неповне складання первинних та зведених документів.

- зазначено, що процес організації і методика внутрішнього контролю визначається, насамперед, відповідним інформаційним забезпеченням щодо підприємства. Збільшення обсягів перевірки потребує від контролера певної систематизації, так як без обґрунтованого підходу провести якісну перевірку будь-якого сегменту обліку, зокрема і процесу реалізації продукції, неможливо. Контроль виступає необхідною умовою для виявлення, а потім усунення недоліків функціонування підприємств та відповідних причин, що їх викликають.

В результаті проведених досліджень системи обліково-аналітичного забезпечення та контролю процесу реалізації готової продукції на підприємстві було надано наступні пропозиції:

- запропоновано відкриття до рахунку 26 «Готова продукція» субрахунків другого порядку, що обумовлено відсутністю можливості відображення обліку послуг за їх обліковими цінами. З цією метою потрібно визначити відхилення фактичних витрат й умовною вартістю після калькуляції та створення додаткових коригуючих проводок або сторнувальних записів.

- рекомендовано деталізацію рахунків обліку доходу від реалізації для субрахунку 701 субрахунків другого порядку, зокрема розкрити інформацію за ключовими позиціями реалізації. Також необхідно впроваджувати аналогічну деталізацію рахунків обліку по собівартості реалізованої продукції (рахунку 90), що дозволить оптимізувати можливості визначення прибутку по кожному напрямку, мінімізувати час обліковців при визначенні фінансових результатів та мати повну інформацію за кожним запропонованим елементом для цілей менеджменту.

- рекомендовано більш ґрунтовно підходити до договірних умов

оплати, зокрема використовувати такі форми безготівкових розрахунків, які забезпечували б своєчасне надходження коштів за відпущену готову продукцію. Оптимальним варіантом є передплата або форма розрахунків акредитивом, оскільки дані форми розрахунків безпечні та мінімізують виникнення безнадійної заборгованості.

- запропоновано для вчасного надходження первинної документації та ефективної обробки даних обліку процесу реалізації впровадити в облікову діяльність ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік документообігу, що дозволить оптимізувати облікову роботу, підвищити рівень автоматизації та оперативності, а також покращить контрольованість даної ділянки обліку на досліджуваному підприємстві.

- окреслено завдання перевірки внутрішніми контролерами процесу реалізації та запропоновано при цьому наділити таких контролерів низкою відповідних прав.

- запропоновано, як елемент контрольних процедур, затвердити і впровадити задля чіткого контролю розрахунків з дебіторами за реалізовану продукцію в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» графік оперативного контролю розрахункових операцій. За ним визначаються основні напрямки контролю; інформаційні джерела проведення контрольних заходів; методи контролю, за якими аналізується й перевіряється інформація; час проведення контролю і його виконавці.

На наше переконання, впровадження зазначених пропозицій в ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО» дозволить оптимізувати систему обліково-аналітичного забезпечення та контроль процесу реалізації готової продукції на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланюк І.Ф., Григорів О.О., Іванюк Т.Л. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. Іноваційна економіка. 2020. № 1. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/522>
2. Безмогорична А. Основи облікового забезпечення процесу реалізації готової продукції. Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку / за заг. ред. Губарик О.М., Халатур С.М., – Дніпро: Друкарня «Стандарт» (ПП Бойко В.В.) 2023. – С.111-124
3. Безмогорична А., Юрченко С. Проблеми обліку розрахунків з покупцями та замовниками та шляхи їх вирішення / Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 11-12 травня 2023 р. – Дніпро: факультет обліку і фінансів, 2023. – С.6-8
4. Белозерцев В.С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві / В.С. Белозерцев, О.С. Худякова // Економіка та держава. - 2019. - № 1. - С.73-77. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/14.pdf
5. Болдирєва А.С., Корчагіна Г.А. Облік реалізації продукції: практичний аспект у країнах світу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету С.62-62. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/15.pdf>
6. Брейкіна Л.Д. Операції з обліку готової продукції і її збуту і готової продукції. Баланс. 2015. 19 грудня (№ 51). С. 67–69.
7. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2009. С.912.
8. Васільєва Л.М., Бондарчук Н.В., Міньковська А.В. Економічна

сутність процесу реалізації як об'єкту бухгалтерського обліку. *Modern Economics*. 2021. № 29(2021). С. 35-39. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V29\(2021\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-06).

9. Васильєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються [Електронний ресурс] / Л.М. Васильєва // *Ефективна економіка*. - 2013.- № 6. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.ua>

10. Візіренко С.В. Організація обліку процесу реалізації готової продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 24. С.36-42. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2018/8.pdf

11. Гарькава В.Ф., Гончар В.В. Шляхи вдосконалення обліку готової продукції на підприємстві. *інфраструктура ринку*. 2018. №24. С. 134-137. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/25.pdf

12. Гладкова В.В. Основи формування облікової політики на підприємстві / В.В. Гладкова // *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 16-17 травня 2019 р.* – Дніпро: ННІЕ, 2019. - С.21-24.

13. Голова С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні / С.Ф. Голова // *Навчально-практичний посібник*. – Дніпропетровськ. - 2010. – 768 с.

14. Гончарук, С., & Чапко, Т. (2022). Розрахунки з постачальниками: облік та аналіз впливу на ефективність підприємства. *Молодий вчений*, 9 (109), 129-132. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-28>

15. Господарський кодекс України від 16 січня 2004 № 436. [Електронний ресурс] – Джерело доступу: <http://www/zakon.rada.gov.ua>

16. Гнатенко Є.П. Аналіз збалансованості обсягів виробництва та реалізації продукції на підприємстві. *Ефективна економіка* № 9, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2310>

17. Грилицька А. В, Микитюк Д. В. Теоретичні аспекти організації

бухгалтерського обліку на підприємстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 12. С.77-80. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/19.pdf

18. Дорохова Л. М., Куровська Н. О. Формування механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю аграрних підприємств. Наукові горизонти. 2018. № 5 (68). С. 36-43.

19. Дугар Т.Є., Мац Т.П. Економічний зміст процесу реалізації продукції сільськогосподарського підприємства під призмою аудиту. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки. 2020. № 1. С.37-43. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/84>

20. Єлісеєва О.К., Вакульчик О.М. Методологічні аспекти обліку і аудиту готової продукції та її збуту на промисловому підприємстві. Науковий погляд: економіка та управління. 2022. № 1 (77). С.81-93. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2022/1_77_2022/13.pdf

21. Задоеенко Ж.В. Проблеми обліку та аналізу готової продукції та її реалізації. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 4. С.981-984. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/205.pdf>

22. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996-XIV. [Електронний ресурс] - Джерело доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

23. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 22 від 21.01.2004 р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

24. Інструкція про використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9518.html

25. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні

документи та порядок їх заповнення : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2014. с.600. URL: https://s4e267387157b2aff.jimcontent.com/download/version/1519752384/module/12134141427/name/kim_yu_g_bukhgalters_kiy_ta_podatkoviy_oblik_pervinni_dokume.pdf

26. Князь С.В., Залуцький В.П. Особливості обліку процесу реалізації товарів у кредит. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С.775-779. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/128.pdf

27. Корольчук І.Р., Кутузов М.Р. Проблеми обліку реалізації готової продукції на підприємствах побутової хімії та шляхи їх вирішення. Економіка і суспільство. 2017. №10. С. 770-774. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/130.pdf

28. Кравченко М.В., Моренко М.Є. Управління процесом реалізації продукції в аграрних підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 4 (09). С. 223-226. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Kravchenko-M.V.-Morenko-M.YE..pdf>

29. Макарова Г.С., Мушта В.В. Удосконалення обліку та формування собівартості готової продукції підприємства. Економіка і суспільство. 2016. №3. С.527-533. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/90.pdf

30. Міжнародні стандарти фінансової звітності. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_010

31. Міщук Є.В., Сідорова І.І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С. 54-57.

32. Наказ Держспоживстандарту України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010» від 11.10.2010 р. № 457 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>

33. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського товариства України № 275 від 18.02.2020 «Про затвердження примірної

методики визначення очікуваної вартості предмета закупівлі» із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0275915-20#Text>

34. НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ від 07.02.2013 р. № 73 Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

35. НП(С)БО № 9 «Запаси»: наказ від 20.10.1999 р. № 246 Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

36. НП(С)БО 16 «Витрати» від 19 січня 2000 р. за № 27/4248, зі змінами і доповненнями, в редакції від 12 травня 2015 р., підстава – z0432-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

37. Олійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на підприємствах: підручник / М.Ф. Олійчук // К.: Карпенко. - 2011. - С. 55-96.

38. Павлова Г.Є. Фінансовий облік активів аграрних підприємств : навчальний посібник / Г. Є. Павлова, О. В. Чернецька. - Донецьк : Юго-Восток, 2012. - 393 с.

39. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4185.html

40. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

41. Саванчук Т.М., Чернецька О.В. Облікове забезпечення відображення виходу готової продукції зернових культур у системі управління аграрними підприємствами. Економіка і суспільство. 2017. № 11. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/88.pdf

42. Сидоренко О.О. Облік та оподаткування реалізації готової продукції за цінами нижче звичайних цін. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2018. № 8 С.182-186. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2018_23_8/38.pdf

43. Сугак Т.М., Глушик О.М. Методологічні аспекти обліку готової продукції. Актуальні проблеми економіки. 2020. №11. С. 28-34. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/02/11.20._topic_Sugak-T.M.-Gluchik-O.M.28-34.pdf

44. Сухорукова О.Д., Матюха М.М. Проблематика обліку готової продукції на підприємстві та шляхи її вирішення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2019. № 15. С.35-38. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15165/3/15753896812967.pdf>

45. Тарабан Н.О. Організація договірних відносин під час збуту готової продукції м'ясопереробних підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. № 6 (33). С.251-258. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/33_2021/38.pdf

46. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. 2016. Т.18, №2. С.160-164. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2016_18_2_33

47. Феняк М.В. Договірні відносини як основа товарно-грошових операцій: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства» (27 жовтня 2020 року). Луцьк. 2020. С. 133-135.

48. Халевицька Т.Г. Облік процесу реалізації продукції: теорія та практика. Аграрний вісник Причорномор'я. 2009. № 49. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1138/1/Halevitskaya%20T.G..pdf>

49. Чепець О.Г., Клочко К.Ю. Особливості організації обліку процесу реалізації продукції. Ефективна економіка. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5395>

50. Черкасова С.О., Олексійчук А.Г. Облік, аудит та аналіз наявності і руху готової продукції / VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті».

Одеса, 5-9 грудня 2016 р. – С.119-122. URL:
<https://economics.net.ua/files/science/ipreed/2016/119.pdf>

51. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

52. Юрченко С.В. Особливості організації процесу реалізації сільськогосподарської продукції / Матеріали II регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку Придніпров'я» - Т.1. – Дніпропетровськ: Друкарня ДДАУ, 2008. – С.152-154

53. Юрченко С.В. Стан та проблеми обліку розрахунків з покупцями та замовниками / Розвиток і становлення обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою за роки незалежності України: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 12-13 травня 2016 р. – Дніпропетровськ. – ННІЕ, 2016. С. 158-160

ДОДАТКИ

Додаток А
Оцінка ділової активності ТОВ «ІНТЕЛ-АГРО»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Вихідна інформація, тис. грн						
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	18494,00	29058,00	24636,00	40651,00	65056,00	351,77
Середньорічна вартість капіталу	45184,00	47630,00	56053,50	82350,00	118218,00	225,07
Середньорічна вартість необоротних активів	32287,00	33470,00	35584,50	37972,50	55718,00	261,64
Середньорічна вартість оборотних активів	18494,00	29058,00	24636,00	40651,00	65056,00	172,57
Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	10982,00	11998,00	18715,50	34875,50	40761,00	371,16
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	8331,50	19436,00	30089,50	18544,00	4884,50	58,63
Середньорічна вартість власного капіталу	45184,00	47630,00	56053,50	82350,00	118218,00	261,64
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	70,00	190,50	16884,00	16904,00	349,50	499,29
Показники ділової активності						
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	0,35	0,44	0,29	0,41	0,55	156,29
Фондовіддача необоротних активів, грн.	0,41	0,61	0,44	0,49	0,55	134,45
Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,57	0,87	0,69	1,07	1,17	203,84
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	628	415	520	336	308	49
Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	1,68	2,42	1,32	1,17	1,60	94,77
Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	214	149	273	309	226	106
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	2,22	1,50	0,82	2,19	13,32	600,01
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	162	241	440	164	27	17
Коефіцієнт обертання власного капіталу	0,41	0,61	0,44	0,49	0,55	134,45
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	880	590	819	729	654	74

